

Міністерство освіти і науки України
Чорноморський національний університет імені Петра Могили

Дранус В. В., Чернюк Т. І.

Методичні рекомендації

для виконання практичних завдань
з дисципліни «Ринок фінансових послуг»
для здобувачів вищої освіти спеціальності 072 «Фінанси, банківська
справа, страхування та фондовий ринок»

Методичні рекомендації

Випуск 429

Миколаїв – 2023

УДК 336.761(075)

Д72

Рекомендовано до друку вченою радою Чорноморського національного університету імені Петра Могили (протокол № 5 від 25 травня 2023 року).

Рецензенти:

Великий Ю. В. – д-р екон. наук, професор, завідувач кафедри обліку і аудиту Чорноморського національного університету імені Петра Могили.

Колодій А. В. – канд. екон. наук, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування Львівського національного університету природокористування.

Мальований М. І. – проректор з науково-педагогічної роботи, д-р екон. наук, професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування Уманського національного університету садівництва.

Д72

Дранус В. В. Методичні рекомендації для виконання практичних завдань з дисципліни «Ринок фінансових послуг» для здобувачів вищої освіти спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»: метод. рек. / В. В. Дранус, Т. І. Чернюк. – Миколаїв : Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2023. – 104 с. – (Методична серія ; вип. 429).

Методичні вказівки з дисципліни «Ринок фінансових послуг» розкривають її зміст і основні положення. Для кожної теми курсу студентам пропонуються ситуаційні завдання з алгоритмами їх розв'язання та завдання для перевірки знань.

Методичні вказівки призначені для студентів усіх форм навчання за програмою

підготовки магістрів за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок».

УДК 336.761(075)

© Дранус В. В., Чернюк Т. І., 2023

© ЧНУ ім. Петра Могили, 2023

ISSN 1811- 492X

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА.....	4
ПРОГРАМНІ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДЛЯ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ФІНАНСИ, БАНКІВСЬКА СПРАВА, СТРАХУВАННЯ ТА ФОНДОВА БІРЖА».....	6
ТЕМАТИЧНИЙ ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ «РИНОК ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ».....	7
МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ПО ПІДГОТОВЦІ ДО ВИКОНАННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАВДАНЬ	9
МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ПО ВИКОНАННЮ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ.....	10
ПЛАНИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ.....	11
Тема 1. Основи функціонування ринку фінансових послуг	11
Тема 2. Фінансові послуги на ринку акціонерного капіталу	15
Тема 3. Фінансові послуги на ринку позикового капіталу.....	19
Тема 4. Ринок банківських послуг	32
Тема 5. Фінансові послуги небанківських фінансових установ	40
Тема 6. Фінансові послуги на ринку цінних паперів	45
Тема 7. Фінансові послуги на валютному ринку.....	54
Тема 8. Державне регулювання ринку фінансових послуг. Фінансовий моніторинг	58
МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ПО ВИКОНАННЮ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ ЗДОБУВАЧАМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗАОЧНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ	80
ПЕРЕЛІК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	92

ПЕРЕДМОВА

Навчальна дисципліна «Ринок фінансових послуг» є важливою для підготовки магістрів зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок» та орієнтована на вивчення та засвоєння здобувачами вищої освіти сучасних методів діяльності на ринку фінансових послуг.

Метою вивчення дисципліни є оволодіння студентами базовими знаннями та формування комплексу компетенцій з теоретичних та практичних аспектів управління фінансами із застосуванням послуг фінансових посередників, особливостей функціонування ринку фінансових послуг, аналізу ефективності використання таких послуг.

Предметом дисципліни є система фінансово-економічних відносин, що виникають у процесі формування, розподілу, перерозподілу та руху фінансових ресурсів між суб'єктами ринку фінансових послуг з приводу купівлі-продажу фінансових активів.

Передумови вивчення дисципліни: знання, здобуті в процесі вивчення дисциплін за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти – «Фінанси», «Банківські операції», «Інвестування», «Страхування», «Фінансовий ринок», «Міжнародні фінанси», «Фінансова діяльність суб'єктів господарювання».

Очікувані результати навчання: демонстрування знання теорій, методів і функцій ринку фінансових послуг; розкриття соціально-економічної сутності ринку фінансових послуг; висвітлення тенденції розвитку вітчизняного ринку фінансових послуг; визначення етапів розробки, формування та реалізації ринку фінансових послуг кінцевому споживачу; пошук шляхів інноваційної діяльності за умов конкуренції на ринку фінансових послуг; визначення ролі фінансових посередників у системі реалізації фінансових послуг; відображення нормативно-правових засад регулювання ринку фінансових послуг в Україні.

В результаті вивчення даного курсу студент повинен *знати*:

- суть, зміст, функції та місце ринку фінансових послуг в фінансовій системі;
- класифікацію та характеристику суб'єктів, механізму та інструментів ринку фінансових послуг;
- сегментну та інституційну інфраструктуру ринку фінансових послуг, професійних його учасників та особливості здійснення фінансового посередництва;
- сутність, механізм надання, фінансовий інструментарій, технологію фінансових розрахунків на різних сегментах ринку фінансових послуг;

– основні напрямки, особливості та методи здійснення державного регулювання та саморегулювання ринку фінансових послуг.

Студент повинен **вміти**:

– орієнтуватися в інноваційних для України і різноманітних поняттях та термінах, що притаманні ринку фінансових послуг;

– здійснювати фінансово-аналітичні розрахунки по прогнозах руху цін і вибору портфеля цінних паперів;

– проводити оцінку та прогнозування ринку фінансових послуг із використанням спеціальних методів;

– самостійно здійснювати аналіз та приймати обґрунтовані інвестиційні рішення;

– орієнтуватися в законодавчо-нормативних актах, що регулюють сферу біржових, банківських, страхових, інвестиційних та інших фінансових послуг;

– аналізувати сучасний стан вітчизняного та міжнародних ринків фінансових послуг та здійснювати його прогнозування за допомогою методів технічного і фундаментального аналізу;

– оцінювати фінансові інструменти та обирати найефективніші способи їх застосування;

– оцінювати ефективність фінансових послуг, формувати і розраховувати прогнозні грошові потоки і розробляти прогнозні фінансові плани;

– здійснювати альтернативний аналіз та оцінювати на його основі фінансовий стан учасників ринків фінансових послуг;

– визначати ризики фінансових послуг на всіх стадіях їх реалізації, ефективно застосовувати механізми та інструменти їх запобігання та мінімізації наслідків їх прояву;

– здійснювати фінансовий моніторинг та контролінг у діяльності фінансових установ.

Методичні рекомендації з дисципліни «Ринок фінансових послуг» мають на меті надати здобувачам вищої освіти можливість поглибити теоретичні знання з фундаментальних фінансово-економічних дисциплін циклу професійної підготовки, отримати необхідні компетенції фундаментальних та специфічних знань, що передбачені вивченням цієї дисципліни та включають в себе: тематичний план та структуру навчальної дисципліни, загальні методичні рекомендації щодо організації самостійної роботи, методичні рекомендації до практичних занять, контрольні питання та питання для повторення, які наведені по кожній темі, порядок та критерії оцінювання за видами робіт, що виконуються здобувачами вищої освіти в процесі вивчення дисципліни, перелік використаних джерел, термінологічний словник.

ПРОГРАМНІ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДЛЯ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 072 «ФІНАНСИ, БАНКІВСЬКА СПРАВА, СТРАХУВАННЯ ТА ФОНДОВА БІРЖА»

Загальні компетентності:

ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК4. Вміння виявляти, порушувати та вирішувати проблеми.

ЗК5. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

Спеціальні (фахові) компетентності:

СК1. Здатність використовувати фундаментальні закономірності розвитку фінансів, банківської справи та страхування у поєднанні з дослідницькими і управлінськими інструментами для здійснення професійної та наукової діяльності.

СК3. Здатність застосовувати управлінські навички у сфері фінансів, банківської справи та страхування.

СК4. Здатність оцінювати дієвість наукового, аналітичного і методичного інструментарію для обґрунтування управлінських рішень у сфері фінансів, банківської справи та страхування.

СК6. Здатність застосовувати міждисциплінарні підходи при розв'язанні складних задач і проблем у сфері фінансів, банківської справи та страхування.

Програмні результати навчання:

ПРН3. Визначати особливості функціонування сучасних світових та національних фінансових систем та їх структури.

ПРН7. Розуміти принципи, методи та інструменти державного та ринкового регулювання діяльності в сфері фінансів, банківської справи та страхування.

ПРН10. Ідентифікувати джерела та розуміти методологію визначення і методи отримання економічних даних, збирати та аналізувати необхідну фінансову інформацію, розраховувати показники, що характеризують стан фінансових систем.

ПРН11. Володіти методичним інструментарієм здійснення контрольних функцій у сфері фінансів, банківської справи та страхування.

ПРН12. Використовувати професійну аргументацію для донесення інформації, ідей, проблем та способів їх вирішення до фахівців і нефахівців у фінансовій сфері діяльності.

ПРН13. Володіти загальнонауковими та спеціальними методами дослідження фінансових процесів.

ТЕМАТИЧНИЙ ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ «РИНОК ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ»

№	Тема заняття / план
1	<p>Тема 1. Основи функціонування ринку фінансових послуг</p> <p>1.1. Суть та значення ринку фінансових послуг</p> <p>1.2. Зміст, особливості та класифікація фінансових послуг</p> <p>1.3. Структура ринку фінансових послуг</p> <p>1.4. Механізм функціонування ринку фінансових послуг</p>
2	<p>Тема 2. Фінансові послуги на ринку акціонерного капіталу</p> <p>2.1. Загальна характеристика послуг на ринку акціонерного капіталу</p> <p>2.2. Особливості формування ринку акціонерного капіталу</p> <p>2.3. Показники, що характеризують якість акцій</p> <p>2.4. Формування вартості акцій на фондовому ринку</p>
3	<p>Тема 3. Фінансові послуги на ринку позикового капіталу</p> <p>3.1. Загальна характеристика послуг на ринку позикового капіталу</p> <p>3.2. Банківське кредитування</p> <p>3.3. Факторингові та форфейтингові послуги</p> <p>3.4. Лізингові послуги</p>
4	<p>Тема 4. Ринок банківських послуг</p> <p>4.1. Послуги комерційних банків та їх види</p> <p>4.2. Розрахунково-касове обслуговування клієнтів комерційних банків</p> <p>4.3. Посередницькі та гарантійні послуги комерційних банків</p> <p>4.4. Консультаційні послуги, трастові (довірчі) послуги</p> <p>4.5. Фінансовий інжиніринг</p>
5	<p>Тема 5. Фінансові послуги небанківських фінансових установ</p> <p>5.1. Економічна суть і функції небанківських фінансових установ</p> <p>5.2. Послуги фінансових компаній</p> <p>5.3. Діяльність кредитних спілок на ринку фінансових послуг</p> <p>5.4. Послуги ломбардів</p> <p>5.5. Діяльність установ накопичувального пенсійного забезпечення</p> <p>5.6. Діяльність інститутів спільного інвестування</p> <p>5.7. Фінансові послуги на ринку страхування</p>

*Методичні рекомендації для виконання практичних завдань з
дисципліни «Ринок фінансових послуг»*

6	<p>Тема 6. Фінансові послуги на ринку цінних паперів</p> <p>6.1. Загальна характеристика фінансових послуг на ринку цінних паперів</p> <p>6.2. Послуги з обслуговування випуску та торгівлі цінними паперами</p> <p>6.3. Діяльність з надання послуг щодо зберігання, ведення реєстрів власників іменних цінних паперів та розрахунково-клірингових послуг</p> <p>6.4. Послуги по організації торгівлі та з управління цінними паперами</p> <p>6.5. Загальна характеристика послуг на ринках похідних фінансових інструментів</p> <p>6.6. Послуги з хеджування ф'ючерсними та форвардними контрактами</p>
7	<p>Тема 7. Фінансові послуги на валютному ринку</p> <p>7.1. Валютний ринок та його учасники</p> <p>7.2. Відкриття та ведення рахунків в іноземній валюті</p> <p>7.3. Послуги на міжбанківському валютному ринку</p> <p>7.4. Послуги на біржовому валютному ринку</p> <p>7.5. Послуги фінансових установ при міжнародних розрахунках</p> <p>7.7. Інші послуги на валютному ринку</p>
8	<p>Тема 8. Державне регулювання ринку фінансових послуг. Фінансовий моніторинг</p> <p>8.1. Суть та форми державного регулювання ринку фінансових послуг</p> <p>8.2. Органи, які здійснюють державне регулювання ринків фінансових послуг</p> <p>8.3. Повноваження Національного банку України на ринку фінансових послуг</p> <p>8.4. Повноваження Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку</p> <p>8.5. Порядок проведення фінансового моніторингу</p>

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ПО ПІДГОТОВЦІ ДО ВИКОНАННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАВДАНЬ

Перед початком виконанням практичної роботи здобувачу вищої освіти потрібно здійснити теоретичний аналіз рекомендованих наукових джерел інформації, що стосуються теми, враховуючи необхідність вивчення нормативно-правової бази, що стосується поставлених завдань, ознайомитися з науковими підходами до проблематики за даною темою, що відображені в навчальних посібниках, підручниках, наукових статтях та інших джерелах інформації, після чого розпочинати виконання практичного завдання.

Під час виконання завдань здобувачу вищої освіти рекомендується дотримуватися наступної послідовності:

1. Ознайомитися зі змістовим наповненням теми, опрацювавши рекомендовані джерела інформації.
2. Проаналізувати умови завдання, обрати методiku його виконання.
3. Виконати завдання, притримуючись логічної послідовності при прийнятті рішень та обґрунтовуючи їх.
4. Здійснити аналіз одержаних результатів, сформулювати відповідні висновки.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ПО ВИКОНАННЮ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

При виконанні завдань, що винесені на самостійну підготовку, пропонується написання есе на задану тематику. Есе – це самостійна письмова робота, відмінними ознаками якої є творчий підхід, особистісний характер розуміння, осмислення та сприйняття проблеми, порівняно невеликий за розмірами обсяг, вільний вибір композиції, емоційність та невимушеність викладу матеріалу.

Вимоги до написання есе

Основні технічні вимоги до написання есе:

- аркуш паперу формату А4, шрифт – Times New Roman, кегль – 14;
- міжрядковий інтервал – 1,5;
- кількість сторінок варіюється від 5 до 10;
- мови написання – українська, англійська;
- текст має бути вирівняно по лівому краю;
- есе повинно мати назву, що відображає його зміст;
- поля – по 2 см зліва та згори та по 1,5 см знизу та справа;
- на використані в процесі написання есе джерела обов'язково повинно бути посилання (наприклад, [1, с. 8]).

Загальні вимоги до написання есе щодо його тексту, змісту та структури:

1. Есе має бути аргументованим, з відповідним обґрунтуванням проблемних питань підтвердженими та перевіреними фактами, переконливим, лаконічним при викладі матеріалів.

2. Есе має бути оригінальним, під час його оформлення забороняється використання чужих наукових праць, їх повне або часткове копіювання.

3. Есе має містити здійснений автором аналіз проблеми, викладену суб'єктивну авторську позицію.

4. Есе має відповідати логічній структурі та містити такі частини: вступ (опис проблеми), основна частина або аргументація (аналіз, підтвердження або спростування існуючих тверджень за допомогою цитат, прикладів з життя, законів тощо), висновок (остаточна авторська позиція щодо проблемного питання).

ПЛАН ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Тема 1. Основи функціонування ринку фінансових послуг

- 1.1. Суть та значення ринку фінансових послуг.
- 1.2. Зміст, особливості та класифікація фінансових послуг.
- 1.3. Структура ринку фінансових послуг.
- 1.4. Механізм функціонування ринку фінансових послуг.

Питання для контролю:

- передумови виникнення ринку фінансових послуг;
- рух фінансових потоків в економіці та значення ринку фінансових послуг для економічного розвитку держави;
- сутність поняття «послуга» та «фінансова послуга»;
- методика визначення частки ринку фінансових послуг для фінансових установ різних типів;
- здійснення аналізу фінансових послуг на ринку, види фінансових послуг;
- сутність та структура ринку фінансових послуг;
- місце, роль та функції ринку фінансових послуг у фінансовій системі;
- склад суб'єктів ринку фінансових послуг;
- переваги фінансового посередництва, види та функції фінансових посередників на ринку фінансових послуг;
- характеристика основних послуг фінансових структур, споживачі та оференти фінансових послуг;
- загальна характеристика учасників ринку фінансових послуг;
- система взаємодії між суб'єктами ринку фінансових послуг у процесах акумуляції та переміщення капіталу;
- зарубіжний досвід фінансового посередництва;
- механізм перетворення заощаджень в інвестиції;
- основні умови створення та діяльності фінансових установ;
- загальні умови та зміст договору про надання фінансової послуги.

Практичні завдання

Використовуючи професійну термінологію, пояснити значення та розкрити сутність таких термінів: ринок фінансових послуг, фінансові послуги, фінансові операції, фінансові активи, оференти фінансових

Методичні рекомендації для виконання практичних завдань з дисципліни «Ринок фінансових послуг»

послуг, споживачі фінансових послуг, функції ринку фінансових послуг, ознаки ринку фінансових послуг, принципи ринку фінансових послуг, проблеми функціонування ринку фінансових послуг, роль та функції держави як учасника ринку фінансових послуг, інвестиційний капітал: характеристика і джерела, механізм утворення та розміщення заощаджень в економіці ринкового типу.

Тестові завдання:

1. Що не відноситься до поняття «фінансові активи»:

- а) дебіторська заборгованість, що не призначена для перепродажу;
- б) фінансові інвестиції, що утримуються до погашення;
- в) грошові кошти та їх еквіваленти;
- г) правильна відповідь відсутня.

2. Знайти невірне твердження. За сегментарною структурою ринок фінансових послуг поділяється на:

- а) фінансові послуги на фондовому ринку;
- б) фінансові послуги на ринку праці;
- в) фінансові послуги на валютному ринку;
- г) фінансові послуги з хеджування ризиків.

3. Фінансовим установам забороняється:

- а) поширення реклами у будь-якій формі;
- б) співпраця з аналітичними агентствами, які співпрацюють з їхніми конкурентами;
- в) співпраця з будь-якими неофіційними розповсюджувачами інформації про стан ринку фінансових послуг;
- г) поширення у будь-якій формі реклами та іншої інформації, що містить неправдиві відомості про їх діяльність у сфері фінансових послуг.

4. Ринок фінансових послуг – це:

- а) сфера діяльності учасників ринків фінансових послуг з метою надання та споживання певних фінансових послуг;
- б) місце зустрічі продавця і покупця відповідного товару;
- в) місце, де відбувається обмін різними видами фінансових послуг;
- г) сфера розповсюдження інформації про попит і пропозицію на певний вид фінансових послуг.

5. На які основні групи класифікують фінансових посередників:

- а) ощадні інститути, депозитні інститути, інноваційні інститути;
- б) інвестиційні посередники, договірні ощадні інститути, депозитні інститути;
- в) договірні ощадні інститути, депозитні інститути, банківські установи;

г) ощадні інститути, інноваційно-інвестиційні інститути, депозитні інститути.

6. Яке з тверджень зайве? Згідно з вимогами ЗУ «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» фінансовими вважаються такі послуги:

- а) послуги з накопичувального пенсійного забезпечення;
- б) довірче управління фінансовими активами;
- в) обґрунтування розподілу чистого прибутку;
- г) надання поруки та гарантій.

7. Назвіть фактори, що визначають мету утворення та функціонування РФП:

- а) акумуляція та розміщення існуючих заощаджень в економіку;
- б) досягнення значних інвестиційних показників сальдо торгівельного балансу;
- в) акумуляція та адміністрування державного бюджету;
- г) все відповіді вірні.

8. За функціями суб'єкти РФП діляться на:

- а) фінансові посередники, емітенти, інституційні інвестори, заощаджувачі;
- б) емітенти, заощаджувачі, фінансові посередники, позичальники;
- в) фінансові посередники, емітенти, позичальники;
- г) заощаджувачі, емітенти, державні організації та установи, позичальники.

9. Фізичні та юридичні особи, які мають в своєму розпорядженні тимчасово вільні фінансові ресурси та наміри вкласти їх у фінансові активи з метою одержання доходу у вигляді дивідендів, процентів або приросту ринкової вартості таких фінансових активів – це:

- а) заощаджувачі;
- б) інвестори;
- в) посередники;
- г) емітенти.

10. Установи, які у процесі своєї діяльності здійснюють довгострокове накопичення капіталів клієнтів з метою здійснення потім виплат цільового характеру на користь таких клієнтів:

- а) лізингові компанії;
- б) інститути спільного інвестування;
- в) факторингові компанії;
- г) договірні ощадні інститути.

Самостійна робота. Тематика есе:

1. Сучасні тенденції розвитку світового ринку фінансових послуг.
2. Функціонування ринку фінансових послуг в Україні та процеси, що впливають на його ефективність.
3. Етапи становлення та розвитку ринку фінансових послуг в Україні.
4. Проблеми інтеграції українського ринку фінансових послуг у європейський та світові ринки.
5. Дослідження ринку фінансових послуг та розробка нових його інструментів.
6. Порівняльна характеристика ринків фінансових послуг країн Європи.
7. Проблеми здійснення фінансових інвестицій в Україні.
8. Діяльність фінансових посередників щодо залучення заощаджень населення до інвестиційних процесів.
9. Ліцензійні вимоги до фінансових установ в системі регулювання та нагляду.

Основні терміни та поняття: ринок фінансових послуг, фінансові послуги, фінансові операції, фінансові активи, оференти фінансових послуг, споживачі фінансових послуг, функції ринку фінансових послуг, ознаки ринку фінансових послуг, принципи ринку фінансових послуг, проблеми функціонування ринку фінансових послуг, учасники ринку фінансових послуг, домашні господарства, емітенти, інвестори, інституційні інвестори, інститути інфраструктури ринку, фінансові установи, державна реєстрація, ліцензування, заощаджувані, поточні заощадження, заощадження на купівлю товарів тривалого використання, заощадження на непередбачений випадок та старість, інвестиційні заощадження, ринкова процентна ставка, прямий дохід оферента фінансової послуги, опосередкований дохід оферента фінансової послуги, договір про надання фінансової послуги, взаємодія суб'єктів ринку фінансових послуг.

Тема 2. Фінансові послуги на ринку акціонерного капіталу

- 2.1. Загальна характеристика послуг на ринку акціонерного капіталу.
- 2.2. Особливості формування ринку акціонерного капіталу.
- 2.3. Показники, що характеризують якість акцій.
- 2.4. Формування вартості акцій на фондовому ринку.

Питання для контролю:

- Ознаки, види, функції цінних паперів.
- Роль і функції ринку акціонерного капіталу на РФП.
- Інструментарій вкладень капіталу в цінні папери.
- Система статистичних показників оцінки акцій.
- Оцінка акцій та розрахунок їх дохідності.
- Показники курсу акцій, їх рейтинг.
- Класифікація акцій.

Практичні завдання.

Задача 1. На акцію був виплачений дивіденд у розмірі 150 грн. Темп приросту дивіденду дорівнює 5%. Дохідність, що відповідає ризику інвестування в дану акцію, дорівнює 35%. Визначити вартість акції.

Задача 2. Інвестор придбав акцію номіналом 150 грн, ставкою дивідендів 20% річних. Через 3 роки він планує продати акцію за ціною 250 грн. Визначити ринкову вартість акції, якщо необхідна норма дохідності складає 15%.

Задача 3. Визначити цінність акції та коефіцієнт її котирування, якщо дивідендний вихід ПАТ «Альфа» складає 51%. За показниками поточного року на акції номіналом 108 грн. курсова вартість – 104,3 грн., сума дивіденду на акцію за попередній рік складає 15 грн.

Задача 4. Акції ПрАТ «Нива» номіналом 120 грн. продавалися на початку року за курсовою вартістю 140 грн. Дивіденд за рік був оголошений у розмірі 11% річних. Визначити реальну прибутковість за рівнем дивідендів акцій, куплених на початку року.

Задача 5. У річному звіті ПАТ «Акціонерний комерційний банк «Капітал» за поточний рік наведені наступні дані на одну акцію (у грн.): ціна за книгами – 27,67; діапазон ринкових цін протягом року – 33,275–38,125; дохід на акцію – 1,56. Визначити діапазон зміни протягом року цінності акції та коефіцієнт котирування.

Задача 6. Придбана інвестором акція є перспективною і використовуватиметься довгий час. На перші п'ять років інвестором складено прогноз дивідендів, згідно з яким сума дивідендів у перший рік становитиме 100 грн, а у наступні роки щорічно зростатиме на 20 грн. Норма поточної доходності такого типу акцій становить 15% на рік. Визначити поточну ринкову вартість акцій.

Методичні рекомендації до виконання завдань:

Номінальна (емісійна) вартість акцій – встановлюється емітентом у момент випуску:

$$P_n = 3K / N_a$$

де 3K – величина зареєстрованого капіталу;

N_a – кількість випущених акцій.

Ринкова курсова вартість – вартість, за якою акція купується.

$$P_{рин} = (P_n \times K^a) / 100,$$

де $P_{рин}$ – ринкова вартість акції;

P_n – номінальна вартість акції;

K^a – курс акції, %.

$$K^a = (D_t / r) \times 100$$

де D_t – дивіденд, %;

r – банківський позичковий відсоток, %.

Якщо дивіденди зростають кожен рік, то ринкова ціна акції визначається за формулою:

$$P_{рин} = \sum_{t=1}^n \frac{D_t}{(1+r)^t}$$

де $P_{рин}$ – поточна ринкова вартість акції;

D_t – дивіденд, який буде виплачений у періоді t ;

r – мінімальна норма прибутку, прийнятна для інвестора (ставка дисконтування);

n – кількість років, які акція була у інвестора.

Балансова вартість акції визначається за формулою:

$$P_0 = \frac{ЧА}{N}$$

де ЧА – вартість чистих активів товариства, тобто, всі активи мінус борги (кредиторська заборгованість, позичкові кошти, доходи майбутніх періодів);

N – кількість сплачених акцій.

Розрахункова курсова вартість акцій визначається за формулою:

$$P_{рkv} = (P / (N \times r)) \times 100,$$

де $P_{\text{рkv}}$ – розрахункова курсова вартість акції;

P – чистий прибуток за рік;

N – кількість сплачених акцій;

r – середня ставка НБУ по централізованих кредитах.

Для розрахунку поточної вартості акцій з постійним приростом дивідендів використовується модель Гордона:

$$P_a = \frac{D_o * (1 + g)}{r - g}$$

де g – річний темп приросту дивідендів,

$g = \text{const}$;

D_o – сума останніх сплачених дивідендів.

Якщо інвестор планує в майбутньому продати акцію, то її ринкова ціна визначається за формулою:

$$P_{\text{рин}} = \sum_{t=1}^n \frac{D_t}{(1+r)^t} + \frac{P_n}{(1+r)^n}$$

де $P_{\text{рин}}$ – поточна ринкова вартість акції;

D_t – дивіденд, який буде виплачений у періоді t ;

r – мінімальна норма прибутку, прийнятна для інвестора (ставка дисконтування);

P_n – вартість, за якою інвестор планує реалізувати акцію;

n – кількість років, які акція була у інвестора.

Суму щорічного дивіденду можна визначити за формулою:

$$D_t = N * d_c,$$

де d_c – річна ставка дивіденду;

N – номінальна ціна акції.

Величина виплаченого дивіденду характеризується дивідендним виходом, який розраховується за формулою:

$$D_{\text{вих}} = D_a / d_a$$

де D_a – дивіденд на акцію;

d_a – дохід на акцію.

Цінність акцій з урахуванням їх попиту на ринку характеризується показником P/E (Price to Earnings ratio):

$$P/E = P_{\text{рин}} / d_a t$$

де $P_{\text{рин}}$ – ринкова ціна акції;

$d_a t$ – дохід на акцію за t рік.

Для оцінки якості акцій на ринку також використовується коефіцієнт котирування:

$$K_k = P_{\text{рин}} / P_{k(0)}$$

де $P_{\text{рин}}$ – ринкова ціна акції;

$P_{k(0)}$ – книжна (облікова) ціна акції.

Книжна ціна характеризує частку власного капіталу акціонерного товариства, що припадає на одну акцію, і складається з номінальної вартості, частки емісійного прибутку (накопиченої різниці між ринковою ціною проданих акцій та їх номінальною вартістю) і частки нагромадженого прибутку, вкладеного в розвиток акціонерного товариства.

Самостійна робота. Тематика есе:

1. Сучасні тенденції застосування дивідендної політики.
2. Концепція ринкової вартості акцій М. Міллера-Ф. Модільяні.
3. Концепція «Синиця в руці» М. Гордона, Е. Брігхема, Дж. Лінтнера.
4. Концепція комплексної політики Дж. Уолтера.
5. Порівняльна характеристика методів сплати дивідендів.
6. Спільні та відмінні ознаки між простими та привілейованими акціями.
7. Привілейовані акції та їх нормативне регулювання.

Основні терміни та поняття: емісія акцій, показники статистики акцій, якість акцій, ліквідність акцій, капіталізація ринку, місткість ринку, індекс акцій, номінальна, балансова, ринкова вартість акцій, дивіденди, прості та привілейовані акції, концепція ринкової вартості акцій, дивідендна політика акціонерного товариства, методи сплати дивідендів.

Тема 3. Фінансові послуги на ринку позикового капіталу

- 3.1. Загальна характеристика послуг на ринку позикового капіталу.
- 3.2. Банківське кредитування.
- 3.3. Факторингові та форфейтингові послуги.
- 3.4. Лізингові послуги.

Питання для контролю:

- Принципи, поняття, класифікація банківських кредитів.
- Способи нарахування відсотків за кредитами.
- Кредити, пов'язані з вексельним обігом.
- Кредити під заставу цінних паперів.
- Поняття іпотечного кредиту.
- Типи нестандартного кредиту.
- Поняття споживчого кредиту.
- Поняття консорціумного кредиту.
- Оцінювання кредитоспроможності позичальника.
- Зміст і послідовність здійснення факторингових операцій.
- Розрахунок факторингових платежів.
- Зміст і послідовність здійснення форфейтингових операцій
- Розрахунок форфейтингових платежів.
- Сутність та види лізингу.
- Порядок оформлення договору фінансового лізингу.
- Надання послуги фінансового лізингу.
- Розрахунок лізингових платежів.

Практичні завдання.

Задача 1. На основі наведених даних необхідно визначити плату за факторингові послуги: комерційний банк викупив рахунки фактури у підприємства на суму 150 тис грн; плата за кредит визначена у розмірі 30% річних; середній термін обертання коштів у розрахунках з покупцями складає 20 днів; комісійна винагорода за факторингове обслуговування 5%.

Задача 2. Сума факторингової операції складає 400 тис. дол. США, авансовий платіж – 80%, комісія фактора – 3%. Оплата за оформлення документів склала 315 дол. США, відсотки на залишок нараховувалися з розрахунку процентної річної ставки у 15% річних. Боржник повернув залишки протягом 120 днів з початку укладення угоди. Премія за кредитний ризик – 2%. Яку суму отримає фірма, яка продала фактору рахунки?

Задача 3. Підприємство здійснює поставки товарів у сумі 16 000 000 грн, оборотність цієї дебіторської заборгованості складає 20 разів на рік. Для прискорення погашення цієї заборгованості вона була передана факторинговому відділу банку на наступних умовах:

- розмір резервування – 15%
- комісійна винагорода банку – 0,5 %
- процентна ставка за факторинговий кредит – 25%. Визначити, яку суму отримає підприємство за даною операцією і який розмір доходу банку.

Задача 4. Форфейтер придбав у клієнта партію з 4 векселів терміном 2 роки, кожний з яких має номінал 17500 дол. США. Платежі за цими векселями здійснюються 2 рази на рік, тобто, через кожні 180 днів. При цьому форфейтер надає клієнту 3 пільгових дня для розрахунків. Облікова ставка за векселями складає 10% річних. Розрахувати величину дисконту і суму платежів форфейтора клієнту за векселі, що придбані у нього, враховуючи середній термін форфейтування.

Задача 5. Вексель на 5 років на товар вартістю 994,0 тис. £ і загальною номінальною вартістю на суму 1550,0 тис. £, за яким щорічно виплачується 16,5%, використовують при розрахунках по форфейтингу. Потрібно провести розрахунок номінальної вартості векселів для форфейтування, якщо:

- 1) ціна продажу ділиться на рівні частини і до кожної частини додається відсоток на суму несплаченої заборгованості;
- 2) ціна продажу ділиться на рівні частини і відсоток нараховується на кожну частину на весь термін боргового зобов'язання, а стягується щорічно;
- 3) вексель використовується з рівною номінальною вартістю, розрахованою за формулою приблизних сум щорічних платежів.

Задача 6. 01.12.202x р банк уклав угоду з фінансового лізингу з підприємством, згідно з якою було придбано автомобіль вартістю 134000 грн. Витрати, пов'язані з оформленням договору про фінансовий лізинг, склали 3700 грн і оплачуються лізингодержувачем. Строк оренди – 2,5 роки. Процентна ставка за лізингом становить 18% річних і сплачується в кінці кожного місяця. Угодою передбачено перехід автомобіля у власність підприємства-лізингодержувача після закінчення строку лізингу. Теперішня вартість звичайного ануїтету 1 грошової одиниці (при періоді $n = 30$, $i = 1,5\%$) становить 24,01584.

Розрахуйте регулярні лізингові платежі, скориставшись відомими вам методами. Який із цих методів є найпривабливішим для лізингодавця та лізингоодержувача? Обґрунтуйте висновки.

Задача 7. Здійсніть порівняльний аналіз доцільності придбання підприємством обладнання на основі використання банківського кредиту та договору фінансового лізингу. Висновки обґрунтуйте.

Підприємство планує придбати додаткове обладнання вартістю 312 тис. грн. Строк служби обладнання – шість років. Для вирішення цієї проблеми можна скористатися банківським кредитом в сумі 312 тис. грн під 20% із щорічним погашенням основної суми боргу протягом двох років. Також можна укласти договір фінансового лізингу строком на чотири роки із щорічними сплатами лізингового платежу. Повне відшкодування вартості майна здійснюється рівними частинами. Лізингові платежі нараховують за ставкою 15% від залишкової вартості об'єкта лізингу.

Задача 8. Кредитний договір передбачає видачу позички в сумі 150 тис. грн. терміном на 3 роки за такими умовами: за перший рік плата за кредит становить 18% річних, а в кожному наступному кварталі позичковий відсоток зростає на 1,5%. Розрахувати нарощену суму боргу на кінець 3-го періоду.

Методичні рекомендації до виконання завдань:

Банківське кредитування

Етапи банківського кредитування:

I етап – розгляд заявки клієнта на одержання кредиту.

II етап – визначення класу (для фізичних осіб – до 5-го, для юридичних осіб – до 9-го класу) ймовірності дефолту клієнта.

III етап – структуризація кредиту. На цьому етапі визначається вид, термін користування, забезпечення, порядок видачі і погашення, вартість кредитної операції.

Розрахунок чистої суми кредиту здійснюється з використанням формули:

$$P_{ч} = \sum_t^n \frac{P_t}{(1+i)^t}$$

де i – реальна процента ставка;

**Методичні рекомендації для виконання практичних завдань з
дисципліни «Ринок фінансових послуг»**

$P_ч$ – чиста сума кредиту, тобто сума коштів, які видаються споживачу або перераховуються на рахунок отримувача в момент видачі кредиту;

t – порядковий номер періоду дії кредитного договору (місяць або день);

n – загальна залишкова кількість періодів дії кредитного договору (місяців або днів) на дату розрахунку;

P_t – сума коштів, яку споживач сплачує банку та/або іншим t особам за кредитом. До потоку включаються платежі в погашення основного боргу за кредитом, процентів за користування ним, комісії на користь банку, платежі на користь третіх осіб, які сплачуються відповідно до отриманого кредиту та пов'язані з обслуговуванням і погашенням кредиту.

Основна сума кредиту, що визначена згідно з умовами договору (P), розраховується як:

$$P = P_ч + K_{кб} + П_в$$

$P_ч$ – чиста сума кредиту,

$K_{кб}$ – суми коштів, які утримуються банком під час видачі кредиту;

$П_в$ – платежі за рахунок власних коштів споживача, що здійснені ним для виконання умов отримання кредиту.

Розрахунок суми відсотків за користування клієнтом кредитними коштами визначається із використанням формули:

$$I = \frac{P \cdot i \cdot n}{B \cdot 100}$$

де I – сума нарахованих відсотків;

P – основна сума кредиту (тіло кредиту);

i – відсоткова ставка;

n – термін дії договору;

B – базовий період (фактична кількість днів у році – 365 або 366).

Формула розрахунку простих відсотків:

$$I = P * \frac{i \cdot n}{100}$$

Сума S , що підлягає до повернення коштів (кредит + відсотки), розраховується за формулою:

$$S = P * \left(1 + \frac{i \cdot n}{100}\right)$$

Розрахунок за формулою складних відсотків:

$$I = P * \left(\left(1 + \frac{i}{100}\right)^n - 1 \right)$$

$$S = P * \left(1 + \frac{i}{100}\right)^n$$

IV етап – заключення кредитного договору

Лізингові послуги

Рисунок 1 – Схема здійснення лізингових операцій

Періодичні лізингові платежі за методами їх розрахунку поділяють на такі види:

- регулярні платежі, тобто платежі, що здійснюються через рівні проміжки часу, у тому числі:
 - постійні платежі (ануїтет);
 - платежі зі змінним відшкодуванням вартості предмета лізингу;
 - платежі з відшкодуванням вартості предмета лізингу рівними частинами;
- нерегулярні платежі – лізингові платежі погоджуються сторонами відповідно до графіка, в якому вказані певні строки та суми платежів.

Постійні платежі передбачають виплату однакової суми лізингового платежу через рівні проміжки часу. Такий механізм припливу (відпливу) грошей називається ануїтет.

Основною вимогою є рівність сукупної теперішньої вартості платежів та вартості майна, яке пропонується у лізинг. Якщо договором передбачено авансовий платіж, то до уваги береться вартість за вирахуванням суми авансового платежу. Отже:

$$P - S \frac{1}{(1 + i)^n} = L \frac{1 - (1 + i)^n}{i}$$

де P – первісна вартість предмета лізингу;
n – кількість періодів;

i – процентна ставка для вказаного періоду;

S – залишкова (викупна) вартість предмета лізингу;

L – лізинговий платіж.

Сума лізингового платежу розраховується за формулою

$$L = \left(P - S \frac{1}{(1+i)^n} \right) * \left(\frac{i}{(1+i)^n} \right)$$

Загальна сума лізингових платежів обраховується як добуток отриманого лізингового платежу та кількості лізингових платежів.

Розподіл лізингового платежу на амортизацію боргу (відшкодування вартості предмета лізингу) та проценти проводиться послідовно. Сума, що спрямовується на відшкодування вартості предмета лізингу, визначається як різниця між лізинговим платежем і процентами, нарахованими на залишок заборгованості:

$$d_t = L - D_{t-1} * i$$

де d_t – сума, спрямована на відшкодування вартості майна в періоді $t = 1, \dots, n$;

D_{t-1} – залишок заборгованості за предмет лізингу на кінець періоду $t-1$.

Такий метод обчислення лізингових платежів (ануїтет) здебільшого застосовується під час лізингу основних засобів загальногосподарського призначення та обладнання, віддача від якого практично не залежить від строку використання та пов'язаного з ним фізичного зношування.

Лізингові платежі зі змінним відшкодуванням вартості предмета лізингу.

Умови відшкодування вартості предмета лізингу передбачають можливість зміни (збільшення чи зменшення) лізингових платежів з постійним темпом приросту (зменшення) в кожному періоді. Отже, реалізується схема прискореного (зменшеного) відшкодування вартості предмета лізингу. Розміри лізингових платежів розраховуються так:

$$L_t = L_1 * (1+k)^{t-1}$$

де L_t – лізинговий платіж у періоді t ;

L_1 – розмір першого лізингового платежу;

t – період лізингу $= 1, \dots, n$;

k – темп приросту.

Якщо $k > 0$ – відбувається прискорена амортизація боргу, якщо $k < 0$ – навпаки, уповільнюються темпи відшкодування вартості предмета лізингу.

Розмір першого лізингового платежу визначається за такою формулою:

$$L = \left(P - S \frac{1}{(1+i)^n} \right) * \left(\frac{i-k}{\left(1 - \frac{1+k}{1+i}\right)^n} \right)$$

Розподіл лізингового платежу на амортизацію боргу (відшкодування вартості предмета лізингу) та проценти проводиться так само: сума, що спрямовується на погашення вартості майна, обчислюється як різниця між лізинговим платежем та процентами, нарахованими на залишок заборгованості.

Лізингові платежі з відшкодуванням вартості предмета лізингу рівними частинами.

При застосуванні цього методу відшкодування вартості предмета лізингу відбувається рівними частинами. Розмір періодичного відшкодування вартості предмета лізингу визначається з урахуванням вартості, що підлягає погашенню, та кількості періодів:

$$d = \frac{P-S}{n} = \text{const}$$

де d – сума періодичного відшкодування вартості предмета лізингу.

Розмір лізингового платежу вираховується як сума відшкодування вартості предмета лізингу та процентів, а обчислення процентів здійснюється з огляду на величину заборгованості за предмет лізингу на початок періоду.

Розмір лізингового платежу обчислюється за такою формулою:

$$L_t = D_{t-1} * i + d$$

Залишок заборгованості за предмет лізингу (D_t) на початок кожного наступного періоду визначається як різниця залишку заборгованості на початок попереднього періоду (D_{t-1}) та розміру періодичного відшкодування вартості предмета лізингу (d).

Нерегулярні лізингові платежі.

В окремих випадках клієнти намагаються швидше розрахуватися за предмет лізингу і тим самим зменшити розмір відсотків, що сплачуються лізинговій компанії. Він пропонує схему лізингових платежів, за якою їх розмір в перші періоди в досить значним, а через деякий час різко зменшується. У цьому випадку сума отриманих лізингодавцем відсотків буде меншою, ніж при застосуванні схеми регулярних платежів. Лізингова компанія також може збільшити відсоток за лізинг на компромісну величину. Послідовність розрахунку нерегулярних лізингових платежів:

1. Погоджується графік лізингових платежів.
2. Здійснюється розподіл платежів на відшкодування вартості предмета лізингу та відсотки.
3. Дисконтується потік лізингових платежів за винятком останнього платежу, оскільки його розмір потребує уточнення. Розрахунок суми дисконтованих лізингових платежів здійснюється на основі використання формули:

$$L = \sum_{t=1}^{n-1} L_t \frac{1}{(1+i)^t}$$

4. Обчислюється теперішня вартість останнього лізингового платежу як різниця між вартістю майна та продисконтованою сумою лізингових платежів:

$$L_n = \left(P - S \frac{1}{(1+i)^n} - \sum_{t=1}^{n-1} L_t \frac{1}{(1+i)^t} \right) (1+i)^n$$

5. Розмір останнього лізингового платежу забезпечує рівність сум виплат і заборгованості за предмет лізингу.

Вираховується майбутня вартість останнього лізингового платежу. Розмір останнього лізингового платежу визначається за формулою:

$$L_n = \left(P - S \frac{1}{(1+i)^n} - \sum_{t=1}^{n-1} L_t \frac{1}{(1+i)^t} \right) (1+i)^n$$

Факторингові та форфейтингові послуги

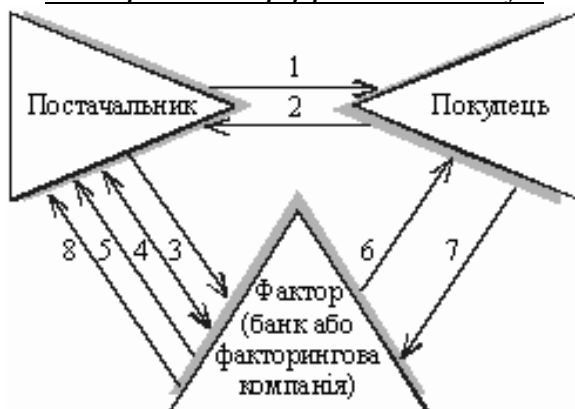

Рисунок 2 – Схема здійснення факторингових операцій

Порядок здійснення факторингових операцій:

1. Відвантаження покупцеві товарів (робіт, послуг) постачальником.
2. Акцепт покупцем боргових вимог за товари (роботи, послуги).
3. Пред'явлення постачальником боргових вимог фактору з метою їх переуступлення.
4. Визначення фактором кредитоспроможності постачальника і, у разі позитивного результату, укладення з ним договору факторингу.
5. Перерахування постачальникові коштів у розмірі 70-90% суми боргових вимог, придбаних фактором.
6. Виставлення фактором боргових вимог для оплати їх покупцем.
7. Оплата покупцем виставлених на нього фактором боргових вимог.
8. Після отримання платежу від покупця фактор перераховує постачальнику залишок коштів (30-10%) за мінусом плати за факторингове обслуговування.

Алгоритм виконання завдання:

1. Визначення розміру середньої дебіторської заборгованості підприємства
2. Визначення розміру резервних відрахувань
3. Визначення суми нарахованих комісійних за інкасацією рахунків
4. Визначення суми нарахованих процентів за факторинговим кредитом, з врахуванням оборотності дебіторської заборгованості складає за рік та термін факторингового кредиту
5. Визначення суми, яка перераховується на рахунок позичальника, з врахуванням того, що сума резерву буде повернута підприємству після погашення заборгованості дебіторам
6. Розрахунок загального доходу та дохідність операції для фінансової установи за надану факторингову послугу

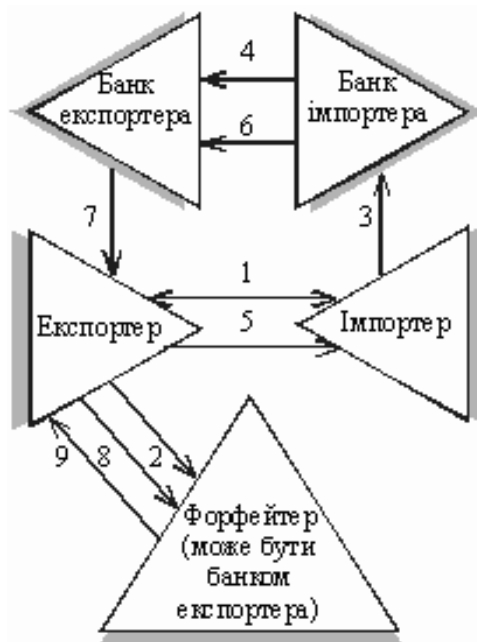

Рисунок 3 – Схема здійснення форфейтингових операцій

Порядок здійснення факторингових операцій:

1. Експортер та імпортер домовляються про поставку товарів та порядок їх оплати.

2. Експортер шукає форейтора.

3. Імпортер оформляє серію векселів та знаходить банк, який гарантує або авалує зазначені векселі.

4. Направлення в банк експортера гарантованих або авальованих векселів.

5. Поставка товарів.

6. Дозвіл на передачу векселів експортеру.

7. Надання векселів експортеру.

8. Продаж векселів експортером форейтору.

9. Надходження коштів від проданих векселів.

Обчислення номінальної вартості векселів, які підлягають форфейтуванню, передбачає договір між імпортером і експортером про те, що платіж за товари або послуги буде здійснений шляхом

виписки середньострокових боргових зобов'язань. Експортер встановлює номінальну вартість цих векселів за такою формулою:

$$P = P_v - (P_v * Y/100)$$

P – ціна продажу;

P_v – ціна векселя;

Y – величина прямої облікової ставки.

Для розрахунку вартості векселів застосовують дві схеми:

Таблиця 1– Розрахунок форфейтингових платежів

Схема 1	Схема 2
Погашення основного боргу здійснюється рівними частинами, а відсотки нараховуються на залишок заборгованості	Погашення основного боргу здійснюється рівними частинами, а відсотки нараховуються на ту частину боргу, яка покривається форфейтинговим векселем
Відсотковий платіж в періоді t	
$I_t = P * i * (1 - \frac{t-1}{n})$	$I_t = \frac{P}{n} * t * i$
Загальна сума нарахованих відсотків	
$\sum_{t=1}^n I_t = P * i * \frac{n+1}{2}$	$\sum_{t=1}^n I_t = P * i * \frac{n+1}{2}$
Номінальна вартість векселя, що погашається в періоді t	
$V_t = \frac{P}{n} [1+(n-t+1)i]$	$V_t = \frac{P}{n} (1+it)$
Загальна вартість векселів	
$\sum_{t=1}^n V_t = P * (1 + \frac{n+1}{2} * i)$	$\sum_{t=1}^n V_t = P * (1 + \frac{n+1}{2} * i)$
Коригувальний множник	
$Z_1 = 1 + \frac{n+1}{2} (i - d - di \frac{n+2}{3})$	$Z_2 = 1 + \frac{n+1}{2} (i - d - di \frac{2n+1}{3})$
Теперішня вартість векселів	
$A = P * Z_1$	$A = P * Z_2$
Коригуюча відсоткова ставка	
$i = \frac{d}{1 + \frac{(n+2)}{3} d}$	$i = \frac{d}{1 - d \frac{(2n+1)}{3}}$

**Методичні рекомендації для виконання практичних завдань з
дисципліни «Ринок фінансових послуг»**

Продовження таблиці 1

Коригуюча дисконтна ставка	
$d = \frac{i}{1 - \frac{(n+2)i}{3}}$	$d = \frac{i}{1 + i \frac{(2n+1)}{3}}$
Теперішні сукупні витрати імпортера	
$A1 = \frac{P}{n * Z1} \sum_{t=1}^n \frac{1 + (n-t+1)i}{(1+j)^t}$	$A2 = \frac{P}{n * Z1} \sum_{t=1}^n \frac{1+it}{(1+j)^t}$
Чиста теперішня вартість форфейтингового проекту	
$NPV = P \left(1 - \frac{1}{n(1-d\frac{(n+1)}{2})} * \frac{(1+j)^n - 1}{j(1+j)^n} \right)$	

де P – початкова сума (ціна товару),
 r – проста річна відсоткова ставка,
 m – кількість конверсійних періодів за рік,
 t – тривалість фінансової операції, років,
 i – відсоткова ставка за конверсійний період, в загальному випадку:
 $i = r / m$,
 d – складна відсоткова ставка за конверсійний період,
 n – загальна кількість конверсійних періодів, яка визначається за формулою:
 $n = m * t$.

Самостійна робота. Тематика Есе:

1. Факторинг і форфейтинг як новітні інструменти фінансування діяльності підприємств.
2. Проблеми непрацюючих кредитів у загальному обсязі виданих банківських кредитів.
3. Формування резерву на покриття можливих втрат за позиками комерційних банків.
4. Використання резерву на покриття можливих втрат за позиками комерційних банків.
5. Банківське кредитування в Україні та його моделювання методами системної динаміки.
6. Основні відмінності фінансового та оперативного лізингу.
7. Види форфейтингу та процес заключення форфейтингової угоди.
8. Спільні та відмінні ознаки між форфейтингом та факторингом.

Основні терміни та поняття: кредит, позиковий капітал, прості відсотки, складні відсотки, комерційний кредит, споживчий кредит, кредитна картка, факторинг, форфейтинг, лізинг, акцепт, аваль, фіксована та плаваюча процентна ставка, кредитна лінія, контокорентний кредит (овердрафт), онкольний кредит, кредит в національній валюті; кредити в іноземній валюті; кредити в кількох валютах; кредит для поповнення оборотних коштів; інвестиційний кредит; кредит на операції з цінними паперами, сезонний кредит; імпортерський кредит; експортний кредит, іпотечний кредит, оцінювання кредитоспроможності позичальника, кредитний ризик, штраф, пеня, неустойка, лімітування кредитів, вексель.

Тема 4. Ринок банківських послуг

- 4.1. Послуги комерційних банків та їх види.
- 4.2. Розрахунково-касове обслуговування клієнтів комерційних банків.
- 4.3. Посередницькі та гарантійні послуги комерційних банків.
- 4.4. Консультаційні послуги, трастові (довірчі) послуги.
- 4.5. Фінансовий інжиніринг.

Питання для контролю:

- Особливості банківських послуг і банківських продуктів та їх основні види.
- Класифікація банківських послуг.
- Порядок розрахунків за платіжним дорученням, платіжною вимогою, платіжною вимогою-дорученням.
- Порядок розрахунків чеками.
- Розрахунки з використанням акредитивів.
- Розрахунки при здійсненні заліку взаємної заборгованості.
- Міжбанківські розрахунки.
- Розрахунки з використанням платіжних карток.
- Послуги з дистанційного банківського обслуговування.
- Організація готівкових грошових розрахунків.
- Організація роботи касового апарату банку.
- Здійснення касових операцій через банкомати.
- Розрахункові операції банків з вексялями.
- Гарантійні операції банків з вексялями: авальовання векселів.
- Комісійні операції банків з вексялями: інкасування і доміциляція векселів.
- Довірчі операції банків з вексялями: зберігання векселів клієнтів.
- Гарантійні операції банків.
- Трастові послуги банків.
- Інші нетрадиційні банківські операції.
- Банківські послуги з фінансового інжинірингу.

Практичні завдання:

Задача 1. Трастовий відділ банку «Альфа» уклав договір із АТ «Бета» про посередництво в розміщенні акцій товариства та виплату дивідендів за ними. Банк взяв на себе зобов'язання розмістити 17 тис. акцій, у тому числі 4,3 тис. привілейованих. Фіксована ставка

дивідендів за привілейованими акціями – 11%. Усі акції мають однаковий номінал – 1000 грн. Умовами договору передбачено, що якщо банк не зможе розмістити будь-яку частину акцій, то він зобов'язаний викупити їх в АТ «Бета» за номінальною вартістю.

Банк розмістив акції таким чином: 4 тис. простих акцій перейшли у володіння держави, а решту простих акцій – 9 тис. шт. – придбали фізичні особи; 4 тис. привілейованих акцій залишилися нерозміщеними.

Через деякий час АТ «Бета» здійснило викуп 800 простих акцій в своїх акціонерів. Після закінчення звітного року загальні збори АТ «Бета» затвердили розмір прибутку, одержаного за звітний період, – 9 млн грн., з яких передбачено спрямувати 4,2 млн грн на виплату дивідендів.

Що повинен зробити банк з нерозміщеними привілейованими акціями АТ «Бета»? Визначити розмір дивідендів, які припадають на 1 акцію. Куди мають бути перераховані кошти, що належать акціонерам як дивіденди, а також за рахунок якого джерела банк має виплатити дивіденди?

Задача 2. З метою залучення коштів фізичних осіб банк «Гамма» пропонує їм управління зазначеними коштами. Для цього банк порівняє доходи, які отримає довіритель, із доходами в іноземній або національній валюті за валютним еквівалентом.

З умов управління випливає, що банк приймає кошти в гривнях із розрахунку 50% річних із виплатою через 18 місяців вкладу в національній валюті за валютним еквівалентом або у валюті. Курс долара на початку строку передання коштів у довірче управління – 31,8 грн за 1 доллар. У кінці строку курс становив 36,8 грн за 1 доллар. Комісійна винагорода за управління грошовими коштами дорівнює 4,5% від доходу довірителя. Кошти, які надаються в управління банку, – 10 тис. дол.

Пояснити доцільність, з позиції довірителя, укладення договору з банком на управління грошовими коштами на умовах виплати доходу в іноземній валюті та в національній валюті за валютним еквівалентом.

Задача 3. Українська фабрика розраховується з заводом м. Краків (Польща) за допомогою акредитиву. Договір між ними передбачає застосування безвідкличного акредитиву на суму 176 тис. грн. Фабрика 10 квітня звернулася до банку «Кредит» з проханням відкрити непокритий акредитив. Кореспондентським договором між банком-емітентом та виконуючим банком за авізування та інші операції з акредитивом передбачено комісійні в розмірі 0,1%. Після перевірки всіх

**Методичні рекомендації для виконання практичних завдань з
дисципліни «Ринок фінансових послуг»**

необхідних документів фабрики комерційний банк відкрив їй непокритий акредитив для здійснення розрахунків з польським заводом. 18 квітня банк-емітент отримав від виконуючого банку реєстр документів на 176 тис. грн та інші передбачені умовами акредитиву документи. На поточному рахунку кондитерської фабрики залишок коштів на 18 квітня становив 30 тис. грн.

Визначити: 1) сутність гарантії банку при відкритті ним непокритих гарантованих акредитивів;

2) які документи регулюють відносини між сторонами, що задіяні в розрахунках гарантованими акредитивами;

3) які записи за рахунками має зробити банк при відкритті акредитива і надходженні документів від виконуючого банку про виплату коштів.

Задача 4. Проведіть кредитний скоринг себе з точки зору з'ясування своїх можливостей отримання і погашення споживчого кредиту в сумі 100 тис. грн. До якого класу позичальника за надійністю обслуговування боргу ви себе віднесли?

Задача 5. Банк зарахував вексель на суму 3560 грн за 80 днів до строку оплати. Проста облікова ставка – 12 %. Кількість днів у році – 360. Визначити дисконт і вартість векселя при обліку, урахувавши темп місячної інфляції, що становить 7%.

Методичні рекомендації до виконання завдань:

Векселі, що подаються до врахування, повинні мати не менше двох підписів: векседавця та першого векселедержателя. Сума, яка підлягає утриманню на користь банку, складається з відсоткової ставки (дисконту), а для іногородніх векселів – також з порто (поштових витрат) та дамно (комісії за інкасування іногородніх векселів). Нарахування суми дисконту (С) здійснюється за такою формулою:

$$C = (K \times T \times B) / (100 \% \times 360)$$

де К – номінальна сума векселя;

Т – строк від дня врахування до дня платежу за векселем, днів;

В – відсоткова ставка врахування векселів.

Дисконтна ставка, що застосовується банком при врахуванні векселів, тісно пов'язана з процентною ставкою по звичайних кредитних операціях і може бути розрахована за формулою:

$$D = \frac{R \frac{n}{360}}{1 + R \frac{n}{360}} \times \frac{n}{360}$$

де D – річна ставка дисконту, %,

R – річна відсоткова ставка, %,

n – кількість днів до погашення векселя.

Розрахунок суми, яку потрібно сплатити пред'явнику векселя в момент його врахування банком, здійснюють за формулою:

$$AP = NV \left(1 - D \frac{n}{360}\right)$$

AP – сума, що виплачується пред'явнику врахованого векселя,

NV – номінальна вартість векселя.

Коефіцієнт, що характеризує поточну платоспроможність позичальника-фізичної особи ($K_{пп}$), визначається за формулою:

$$K_{пп} = \frac{СЧД}{ВДЗ_{кр}}$$

$СЧД$ – сукупний чистий дохід позичальника за місяць;

$ВДЗ_{кр}$ – щомісячні зобов'язання позичальника щодо погашення кредиту та сплати процентів за ним.

При цьому сукупний чистий дохід позичальника визначається як різниця між щомісячними очікуваними сукупними доходами позичальника та сукупними витратами та зобов'язаннями:

$$СЧД = СД - СВ$$

де $СД$ – сукупні доходи позичальника, підтверджені відповідними документами. Також ураховуються сукупні доходи поручителя, підтверджені відповідними документами (у разі укладання договору поруки);

$СВ$ – сукупні витрати позичальника. Щомісячний мінімальний рівень сукупних витрат позичальника не може бути меншим за визначену банком суму для конкретного кредитного продукту.

Рівень забезпечення кредиту ($ЗК$) визначається як співвідношення заставної вартості запропонованого забезпечення і суми кредиту та процентів за ним:

$$ЗК = \frac{Вз}{С_{кр} + В_{кр}}$$

де $Вз$ – заставна вартість забезпечення, визначена відповідним структурним підрозділом на підставі висновку незалежного експерта;

$С_{кр}$ – сума кредиту;

$В_{кр}$ – нараховані проценти за один місяць користування кредитом. Кожному з розрахованих значень показників банк присвоює відповідний бал (табл. 2).

**Методичні рекомендації для виконання практичних завдань з
дисципліни «Ринок фінансових послуг»**

Таблиця 2 – Кількісні показники оцінювання фінансового стану
позичальника – фізичної особи

Показник	Значення показника	Бал
Сукупний чистий дохід позичальника	$СЧД \geq 50\% ВДЗкр$	5
	$СЧД \geq 25\% ВДЗкр$	3
	$СЧД \text{ менше } 25\% \geq ВДЗкр$	1
	$СЧД \leq ВДЗкр$	0
Кошти на рахунках в банку	Сума коштів перевищує суму кредиту	4
	Сума коштів менша за суму кредиту	2
	Немає коштів на рахунках	0
Забезпечення кредиту	Заставна сума $\geq 50\%$ сума кредитної заборгованості	5
	Заставна сума $\geq 25\%$ сума кредитної заборгованості	3
	Заставна сума менше $25\% \geq$ сума кредитної заборгованості	1
	Заставна сума менше суми кредитної заборгованості	0

Таблиця 3 – Показники аналізу кредитоспроможності позичальника
– юридичної особи

Показник	Алгоритм розрахунку	Нормативне значення
Показники ліквідності		
Коефіцієнт миттєвої ліквідності ($КЛ_1$)	$КЛ_1 = \frac{Ав}{Зп}$, де Ав – високоліквідні активи = Грошові кошти + їх еквіваленти + Поточні фінансові інвестиції; Зп – поточні (короткострокові) зобов'язання = Короткострокові кредити + Розрахунки з кредиторами	$\geq 0,2$
Коефіцієнт поточної ліквідності ($КЛ_2$)	$КЛ_2 = \frac{Ал}{Зп}$, де Ал – ліквідні активи = Високоліквідні активи + Дебіторська заборгованість + Векселі одержані	$\geq 0,5$
Коефіцієнт загальної ліквідності ($КЛ_3$)	$КЛ = \frac{Ао}{Зп}$, де Ао – оборотні активи	$\geq 2,0$

Продовження таблиці 3

Показники заборгованості		
Коефіцієнт покриття основних коштів	Основні кошти / Власний капітал	0,75...1
Коефіцієнт короткострокової заборгованості	Короткострокові зобов'язання / Власний капітал Загальна сума зобов'язань / Власний капітал	>0,5
Коефіцієнт покриття загальної заборгованості	Загальна сума зобов'язань / Власний капітал	≤2
Показники погашення боргу		
Коефіцієнт грошового потоку	Прибуток – Податки + Амортизація – Дивіденди/короткотермінові позички	= 1
Коефіцієнт відсоткових виплат	Прибуток до сплати податків + Відсоткові платежі / Відсоткові платежі	≥1
Показники фінансової стійкості		
Коефіцієнт маневреності власних коштів	$KM = (V_k - A_n) / V_k$, де V_k – власний капітал підприємства; A_n – необоротні активи	≥0,5
Коефіцієнт незалежності	$KH = Z_k / V_k$, де Z_k – залучені кошти (довгострокові + поточні зобов'язання)	≤1
Показники ділової активності (оборотність)		
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	Середня сума дебіторських рахунків * 365 / Сума продаж в кредит	
Коефіцієнт оборотності запасів	Запаси * 365 / Собівартість проданих товарів	
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	Рахунки до виплати * 365 / Сума покупок	

**Методичні рекомендації для виконання практичних завдань з
дисципліни «Ринок фінансових послуг»**

Продовження таблиці 3

Показники рентабельності		
Рентабельність активів	$ROA = \text{чистий прибуток} / \text{сукупні активи} * 100\%$	
Рентабельність продаж	$Rп = \text{чистий прибуток} / Op * 100\%$, де Op – обсяг реалізації продукції (без ПДВ)	
Рентабельність акціонерного капіталу	$\text{Чистий прибуток} / \text{Акціонерний капітал} * 100\%$	
Показники оцінки коштів позичальника		
Коефіцієнт забезпечення власними джерелами	$\text{Джерела власних коштів} / \text{Валюта балансу}$	$\geq 0,5$
Співвідношення власних і позичкових коштів	$\text{Власні кошти} - (\text{Основні кошти} + \text{Інші позаоборотні активи}) / \text{Кредити} + \text{розрахунки з кредиторами всіх видів}$	$\geq 0,5$

Самостійна робота. Тематика есе:

1. Проблеми здійснення трастових послуг у банках України.
2. Використання банківських гарантій банками України.
3. Операції з дорогоцінними металами в банках України: стан та перспективи.
4. Використання банківських платіжних карток в сучасних розрахунках.
5. Проблеми захисту інтересів вкладників банків.
6. Сучасна практика та особливості надання розрахункових послуг банківськими установами.
7. Практика та проблеми розвитку в Україні новітніх розрахункових послуг
8. Спільні та відмінні риси понять «банківські метали» та «дорогоцінні метали».
9. Проблеми та особливості інвестування в банківські метали.
10. Сучасна практика та проблеми надання торговельних послуг на ринку банківських металів України.
11. Особливості торгівлі дорогоцінними металами на світових ринках.
12. Законодавче регулювання ринку дорогоцінних металів в Україні.

13. Практика формування золотовалютного резерву України.

14. Перспективи розвитку Інтернет-банкінгу.

Основні терміни та поняття: грошові розрахунки, безготівкові розрахунки, рахунків клієнтів, платіжне доручення, платіжна вимога, платіжна вимога-доручення, чек, акредитив, міжбанківські розрахунки, платіжні картки, банкомати, вексель, інкасування, доміциляція, авальовання, зберігання векселів, комісійні операції банків, довірчі операції банків, гарантійні операції банків, трастові послуги банків, нетрадиційні банківські операції, фінансовий інжиніринг, ринок банківських металів, банківські метали, банківські зливки, світові ринки золота, вільні ринки банківських металів, контрольовані ринки, принципи функціонування ринку банківських металів, операції з банківськими металами.

Тема 5. Фінансові послуги небанківських фінансових установ

- 5.1. Економічна суть і функції небанківських фінансових установ
- 5.2. Послуги фінансових компаній
- 5.3. Діяльність кредитних спілок на ринку фінансових послуг
- 5.4. Послуги ломбардів
- 5.5. Діяльність установ накопичувального пенсійного забезпечення
- 5.6. Діяльність інститутів спільного інвестування
- 5.7. Фінансові послуги на ринку страхування

Питання для контролю:

- Небанківські учасники ринку фінансових послуг, їх види та функції.
- Умови створення та діяльності небанківських фінансових установ.
- Класифікація небанківських фінансово-кредитних установ
- Система взаємодії суб'єктів ринку фінансових послуг у процесах акумуляції та переміщення капіталу.
- Фінансові компанії як небанківські інститути кредитної системи.
- Кредитні спілки (кооперативи, товариства).
- Фінансові послуги ломбардів.
- Фінансові послуги з перейняття ризику страховими компаніями.
- Фінансові послуги недержавних пенсійних фондів.
- Послуги інститутів спільного інвестування.
- Ринок допоміжних та супутніх послуг у сфері фінансової діяльності.

Практичні завдання:

Задача 1. Позика в кредитній спілці видається на півроку за простою обліковою ставкою 15%. Розрахуйте суму, що одержить позичальник, і розмір дисконту, якщо треба повернути 25 000 грн.

Задача 2. Здійснено внесок в кредитну спілку у сумі 625000 грн на 8 місяців за простою відсотковою ставкою 25% річних. Визначте реальний дохід вкладника за умови очікуваного щомісячного темпу інфляції у 1,5%.

Задача 3. 1 січня 2022 року клієнт поклав 2000 грн на рахунок в КС під 6 річних відсотків та за умовою, що відсоток на відсоток не нараховується. Яка сума буде на цьому рахунку 1 січня 2024 року, якщо КС проводить компаундинг відсотка щорічно?

Задача 4. ТОВ «Альфа» застрахувало власне майно вартістю 153500 грн. на суму 85000 грн. У результаті нещасного випадку сталася аварія. Аварійний комісар визнав випадок страховим і оцінив збитки в суму 22300 грн. Розрахувати суму страхового відшкодування за умови, що майно було застраховано за:

- 1) пропорційною відповідальністю;
- 2) системою страхування за дійсною вартістю майна;
- 3) системою першого ризику.

Визначте розмір страхового відшкодування, якщо:

- умовна франшиза становила 10% від страхової суми;
- безумовна франшиза становила 15% від страхової суми.

Задача 5. Громадянин уклав зі страховою компанією договір добровільного страхування від нещасних випадків строком на 1 рік на суму 60 тис. грн. Через місяць після вступу в дію договору громадянин зазнав травми, що спричинило втрату працездатності протягом 120 днів, після чого отримав II групу інвалідності. Визначте розмір загальної страхової виплати за страховими випадками, якщо за кожну добу тимчасової втрати працездатності страхова компанія виплачує 0,15% страхової суми.

Задача 6. За 10 років до виходу на пенсію громадянин вирішив здійснити внески в недержавний пенсійний фонд, який протягом десяти років після виходу на пенсію забезпечував би щорічну виплату у сумі 10 тис. грн. Яку суму потрібно відкладати щорічно на депозит з капіталізацією відсотків, якщо річна відсоткова ставка становить 11,3% ?

Задача 7. Величина необхідних інвестицій по проекту дорівнює 18000 гр. од. Доходи очікуються: у перший рік – 1500 гр. од.; у наступні 8 років – 3600 гр. од. щорічно. Необхідно визначити, чому дорівнює чиста теперішня вартість проекту, індекс дохідності, якщо необхідна річна відсоткова ставка становить 11%, оцінити доцільність прийняття проекту.

Методичні рекомендації до виконання завдань:

Для розрахунку суми позики, що одержить позичальник застосуємо формулу:

$$P = S \times (1 - n \times i)$$

де P – величина первинної грошової суми;

S – нарощена сума;

n – тривалість періоду нарахування;

i – величина облікової ставки.

Щоб визначити розмір дисконту застосовуємо формулу:

$$D = S - P$$

де D – сума дисконту за період нарахування відсотків.

Реальний розмір доходу власника від депозитного вкладу оцінюється шляхом коригування номінальної суми доходу на індекс інфляції за період, протягом якого нараховуються відсотки за депозитом:

$$S_p = S_n / I_{\text{інф}}$$

де S_p – реальна майбутня вартість;

S_n – номінальна майбутня вартість;

$I_{\text{інф}}$ – індекс інфляції.

Розрахунок номінальної майбутньої вартості вкладу:

$$S_n = P \times (1 + i \times n)$$

Індекс інфляції за період, протягом якого нараховуються відсотки за депозитом, розраховується за формулою:

$$I_{\text{інф}} = (1 + T_{\text{інф}})^t$$

де $T_{\text{інф}}$ – темп інфляції за місяць,

t – тривалість розрахункового періоду в місяцях.

Компаундинг – це процес нарахування складних відсотків, тобто нарахування відсотків на суму, що включають відсотки, які нараховані з попереднього періоду.

$$S = P \cdot (1 + i \cdot n)$$

Якщо об'єкт було застраховано за дійсною вартістю, страхове відшкодування дорівнює повній сумі збитків.

Для розрахунку страхового відшкодування за системою пропорційної відповідальності застосовується формула

$$Q = T \times S / W$$

де T – фактична сума збитків;

S – страхова сума за угодою;

W – вартісна оцінка об'єкта страхування.

Страхове відшкодування за системою першого ризику передбачає, що всі збитки в межах страхової суми (перший ризик) відшкодовуються повністю, а збитки, що перевищують страхову суму (другий ризик), страховиком не відшкодовуються зовсім.

Майбутня вартість нагромаджених коштів на момент виходу на пенсію прирівнюється до розміру виплат на цей період:

$$R \cdot ((1+i)^m - 1) / i = W \cdot (1 - (1+i)^{-n}) / i$$

де R – сума, що відкладається на депозит,

m – кількість років до виходу на пенсію,

W – сума, що буде отримана

n – кількість років, протягом яких буде отримуватися сума.

Звідси:

$$R = W \frac{1 - (1+i)^{-n}}{(1+i)^m - 1}$$

Чистий дисконтний дохід (ЧДД), або чиста теперішня вартість (ЧТВ) (англ. *Net present value*, NPV) – різниця між теперішньою вартістю доходів і теперішньою вартістю інвестованих коштів, тобто:

$$NPV(r, n, A, R) = P(r, n, R) - E(r, n, A)$$

де n – тривалість інвестиційного проекту в часових періодах;

A_t – об'єм інвестицій у момент часу $0 \leq t \leq n$,

$A = (A_0, A_1, \dots, A_n)$ – вектор інвестицій;

R_t – доходи від проекту в момент часу t ,

$R = (R_0, R_1, \dots, R_n)$ – вектор доходів;

r – необхідна ставка доходу за проектом.

$$P(r, n, R) = \sum_{t=0}^n \frac{R_t}{(1+r)^t}$$

$$E(r, n, A) = \sum_{t=0}^n \frac{A_t}{(1+r)^t}$$

Чистий дисконтний дохід характеризує можливий приріст (зменшення) капіталу інвестора внаслідок реалізації проекту. Якщо $NPV(r, n) > 0$, то інвестиційний проект є вигідним, в інших випадках – збитковим.

Чиста майбутня вартість (ЧМВ) (англ. *Net Future value*, NFV) – чиста вартість доходу за проектом на момент часу $t = n$. Її обчислюють нарощенням суми ЧТВ на момент часу $t = n$

$$FV(r, n, A, R) = NPV(r, n, A, R) (1+r)^n$$

Показники ЧДД та ЧМВ є абсолютними показниками, поряд з ними широко використовують такі відносні показники, як індекс дохідності та внутрішня норма дохідності.

Індекс дохідності (ІД) (англ. *Profitability index*, PI) – відношення теперішньої вартості доходів до теперішньої вартості інвестицій

$$PI(r, n, A, R) = \frac{P(r, n, R)}{E(r, n, A)}$$

Внутрішня норма (ставка) дохідності (ВНД) (англ. – *Internal rate of return*, IRR) – процентна ставка r , за якої чиста теперішня вартість за проектом дорівнює нулю, тобто

$$NPV(IRR, n, A, R) = 0$$

Самостійна робота. Тематика есе:

1. Поняття й види пенсійних виплат по НПФ. Умови і строки їх здійснення.

2. Управління фінансовими ресурсами недержавних пенсійних фондів.
3. Ризики функціонування НПФ.
4. Методи оцінки надійності недержавних пенсійних фондів.
5. Зарубіжний досвід недержавного пенсійного забезпечення та можливості його використання у вітчизняній практиці.
6. Довірче управління фінансовими активами.
7. Послуги зі спільного інвестування.
8. Посередницькі операції на страховому ринку.
9. Переїняття ризику страховими компаніями.
10. Перспективи розвитку діяльності фінансових компаній та ломбардів.
11. Потенціал подальшого розвитку недержавних пенсійних фондів в Україні.
12. Характеристика інструментальної інфраструктури НПФ.

Основні терміни та поняття: інфраструктура ринку фінансових послуг, фінансові посередники, фінансове посередництво, види фінансових послуг, що підлягають обов'язковому ліцензуванню, пряме фінансування, опосередковане фінансування, небанківське посередництво, ринково орієнтована модель фінансового посередництва, змішана модель фінансового посередництва, депозитні інститути, ощадні установи контрактного типу, інвестиційні посередники, позико-ощадні асоціації, обмеження щодо надання фінансових послуг, фінансові компанії, мікрокредит, ломбард, кредитна спілка, активи інституту спільного інвестування, активи недержавного пенсійного фонду, вартість чистих активів інституту спільного інвестування, пайовий інвестиційний фонд, професійна діяльність з управління активами, страхова компанія, страховий поліс, страховий платіж, страхове відшкодування, страховий тариф, страхова сума.

Тема 6. Фінансові послуги на ринку цінних паперів

- 6.1. Загальна характеристика фінансових послуг на ринку цінних паперів.
- 6.2. Послуги з обслуговування випуску та торгівлі цінними паперами.
- 6.3. Діяльність з надання послуг щодо зберігання цінних паперів, ведення реєстрів власників іменних цінних паперів та розрахунково-клірингових послуг.
- 6.4. Послуги по організації торгівлі та з управління цінними паперами.
- 6.5. Загальна характеристика послуг на ринках похідних фінансових інструментів.
- 6.6. Послуги з хеджування ф'ючерсними та форвардними контрактами.

Питання для контролю:

- Організація біржової інфраструктури.
- Учасники біржових торгів і загальна характеристика суб'єктів біржового посередництва.
- Посередницькі послуги при вкладанні капіталу в цінні папери.
- Оцінка вартості цінних паперів.
- Фундаментальний і технічний аналіз в діяльності біржових посередників.
- Розрахунково-клірингові фінансові послуги.
- Види та типи біржових деривативів.
- Види форвардних контрактів.
- Визначення опціону, типи опціонів.
- Інструментарій здійснення технічного аналізу.
- Основи організації та функціонування ринку похідних цінних паперів.
- Поняття хеджування, види та методи хеджування.
- Допуск цінних паперів до котирування на фондових біржах.
- Аналіз основних біржових індексів України.
- Аналіз діяльності професійних учасників ринку цінних паперів.
- Характеристика біржового сегмента ринку цінних паперів України.

Практичні завдання:

Задача 1. Номінал облигації, до погашення якої залишилося 4 роки, становить 800 грн., купон 17% виплачується один раз на рік. Визначити ринкову вартість облигації, щоб вона забезпечила покупцю дохідність в розмірі 20% річних.

Задача 2. Облигації емітовані ПрАТ «Альфа» номіналом 125 грн. продаються за ціною 128,53 грн. Визначити курс облигацій. Як зміниться ціна облигації, якщо курс облигації зменшиться на 5%.

Задача 3. Прибуток за облигаціями ТОВ «Бета» номіналом 10000 грн. виплачується два рази на рік, виходячи з 45% річних. Визначити суму прибутку при кожній виплаті. Як зміниться прибуток якщо виплати будуть здійснюватися чотири рази на рік з розрахунку 50% річних.

Задача 4. Державні короткотермінові облигації номіналом 1,2 тис. грн. і терміном обертання 91 день продаються за курсом 87,5. Визначити суму прибутку від покупки 10 облигацій та прибутковість фінансової операції для розрахункової кількості днів у році, рівної 365.

Задача 5. На фондовому ринку продається облигація за 120 грн. Вона випущена строком на 3 роки, до погашення залишився 1 рік. Її номінал під час випуску визначений в 110 грн. Процентні виплати сплачуються щорічно за ставкою 12% до номіналу. З урахуванням ризику даного типу облигацій норма її поточної доходності приймається в розмірі 10% на рік. Визначте поточну ринкову вартість облигації, її відповідність ціні продажу і її вартість на момент викупу емітентом.

Задача 6. Облигації номіналом 1000 грн з періодом обігу три роки і купоном 28 %, що виплачується щорічно. Поточна ринкова ціна облигації становить 950 грн, ставка дисконтування – 25 %. Обчислити дюрацію.

Задача 7. Депозитний сертифікат дисконтного типу номіналом 6500 грн, придбано за 90 днів до терміну його погашення та продано через 36 днів. Облікові ставки на момент купівлі та продажу склали, відповідно, 16% та 18% річних. Визначити дохідність операції за ефективною ставкою простих відсотків.

Задача 8. Премія опціону «call» за доларами США, випсаного на суму 1000 дол. з терміном дії 30 днів та ціною виконання 5,40 грн за дол., становить 300 грн, а спот-курс – 5,50 грн за дол. Визначити внутрішню та часову вартість опціону.

Задача 9. У квітні ф'ючерсні контракти на липневу пшеницю СПОТ котируються по 4900 у.о./бушель. Однак торговець,

проаналізувавши кон'юнктуру ринку, очікує високого врожаю, тобто спаду цін, і вирішує відкрити коротку позицію на 10 липневих контрактів. На початку липня ціни на липневі ф'ючерси впали до 4500 у.о./бушель. Торговець закриває коротку позицію шляхом викупу контрактів (ліквідацією) з прибутком 400 у.о./за бушель. Визначити результат спекулятивної операції

Задача 10. Нафтопереробне підприємство у березні купує нафту на реальному ринку по 25 \$/за барель і продає червневий контракт по 25,5 \$/барель. Липнева поставка в цей час когирується 27,0 \$/барель. Хоча червневий контракт з премією до повної ціни поставки становить 0,5 \$/барель, повна ціна між червневим і липневим контрактом також становить 0,5 \$/барель. Необхідно здійснити хеджеву операцію та визначити результати, якщо у майбутньому ціни знизяться відповідно на червневий контракт до 23 \$/барель та липневий до 23,5 \$/барель.

Методичні рекомендації до виконання завдань:

Облігації

Курс облігації визначається за формулою:

$$K_0 = P / N * 100\%$$

де K_0 – курс облігації;

P – ринкова ціна облігації;

N – номінальна вартість облігації.

Ціна облігації при заданому їх курсі дорівнює:

$$P = K_0 * N/100$$

Поточна ринкова вартість купонних облігацій при умові, що протягом строку обігу облігації здійснюються періодичні виплати відсотків, а в кінці строку виплачується номінал, розраховується за формулою, якщо купони виплачуються 1 раз на рік, то ціна облігації:

$$P = \frac{C}{1+r} + \frac{C}{(1+r)^2} + \dots + \frac{C}{(1+r)^n} + \frac{N}{(1+r)^n}$$

Якщо купонні виплати здійснюються декілька разів на рік, то ціна облігації розраховується за формулою:

$$P = \frac{C/m}{(1+r/m)} + \frac{C/m}{(1+r/m)^2} + \dots + \frac{C}{(1+r/m)^{n*m}} + \frac{N}{(1+r)^n}$$

де C – річні купонні виплати

N – номінал облігації

r – ставка дисконтування

n – число років до погашення облігації

m – кількість купонних виплат протягом року

Сума виплат по черговому купону визначається наступним чином:

$$C_m = N \frac{r}{100} * \frac{t_m - t_{m-1}}{365} * \frac{R_m}{R_0}$$

де R_0 – середній курс долара за 30 днів, що передують даті випуску

R_m – середній курс долара за 30 днів, що передують даті закінчення

m – ого купонного періоду

t_{m-1} – дата початку m – ого купонного періоду

t_m – дата закінчення m – ого купонного періоду

Модель оцінки вартості облігації з виплатою всієї суми процентів при її погашенні має такий вигляд:

$$P = (N + C_k) / (1 + r)^n$$

де P – реальна вартість облігації з виплатою всієї суми процентів при її погашенні;

N – номінальна вартість облігації, яка підлягає погашенню в кінці строку її обігу;

C_k – сума процента по облігації, яка підлягає виплаті в кінці строку її обертання;

r – очікувана норма валового інвестиційного прибутку (дохідності) облігації;

n – кількість періодів, які залишаються до погашення облігації (по яких встановлена норма прибутку).

Модель оцінки вартості облігації, яка реалізується з дисконтом має такий вигляд:

$$P = N / (1 + D)^n$$

де D – дисконт за облігацією.

Суму реінвестованого відсотка розраховується за формулою майбутньої вартості анuitету, а саме:

$$C_p = \frac{C}{r} ((1 + r)^n - 1)$$

Доходність до погашення безкупонних облігацій виводиться з формули визначення ціни облігації і визначається за формулою:

$$P = \frac{N}{(1 + r)^n}$$

Звідси

$$r = \left(\sqrt[n]{\frac{N}{P}} - 1 \right) * 100$$

Спрощений розрахунок доходності до погашення:

$$r = \frac{N - P}{P} * \frac{365}{t} * 100$$

Доходність операції (угоди) по безкупонних облігаціях розраховують по формулі:

$$r = \frac{P_{\text{пр}} - P_{\text{пок}}}{P_{\text{пок}}} * \frac{365}{t} * 100$$

де $P_{\text{пок}}$ – ціна покупки облігації

$P_{\text{пр}}$ – ціна продажу облігації

t – число днів від дати покупки до дати продажу

Якщо відсотки за облігаціями не виплачуються, джерелом прибутку від їхнього придбання буде різниця між ціною викупу (номіналом) і ціною покупки. Різницю цих цін називають дисконтом, а самі облігації – дисконтними. До таких облігацій належать державні короткострокові зобов'язання. Прибуток від покупки таких облігацій буде рівний:

$$W = N - P = N - Pk * N/100 = N (1 - Pk/100)$$

Дюрація – це середньозважений термін потоку платежів, зважений за сумою дисконтування. Дюрація потоку платежів залежить від поточної відсоткової ставки: чим вона вища, тим меншою є вартість майбутніх довготермінових виплат у порівнянні з короткотерміновими, і навпаки, чим менше ставка, тим більшою є дюрація потоку платежів.

$$D = \frac{\sum_{i=1}^N (PV_i * t_i)}{P}$$

PV_i – це поточна вартість майбутніх доходів по облігації,

t – період надходження i -го доходу,

P – ціна облігації

$$D = \frac{1}{P} \sum_{i=1}^N \frac{t * CF_t}{(1 + r)^t}$$

Депозитні сертифікати

При розрахунках слід враховувати, що депозитні сертифікати поділяються на два види відносно способу одержання доходу їх власниками: відсоткові та дисконтні.

За відсотковими депозитними сертифікатами відсотки нараховуються за принципом нарахування банківських депозитів. Депозитні сертифікати дисконтного типу продаються за ціною нижчою, ніж номінал, але погашаються за номінальною вартістю. Різниця між цими вартостями і визначає доход від операцій з ними.

Депозитні сертифікати обертаються на ринку до закінчення терміну їх зберігання і вільно продаються. Рівень доходу по операціях з

**Методичні рекомендації для виконання практичних завдань з
дисципліни «Ринок фінансових послуг»**

дисконтними депозитними сертифікатами залежить від рівня ринкових відсоткових ставок, а за відсотковими, крім того, від рівня відсоткової ставки на момент їх емісії. Дохід від операцій з купівлі-продажу депозитних сертифікатів визначається як різниця між ціною їх продажу (P2) і купівлі (P1), що розраховуються за формулами:

для відсоткових депозитних сертифікатів ціна купівлі:

$$P_1 = \frac{N \left(1 + \frac{t_0}{K} i_0 \right)}{1 + \frac{t_1}{K} i_1}$$

ціна продажу:

$$P_2 = \frac{N \left(1 + \frac{t_0}{K} i_0 \right)}{1 + \frac{t_2}{K} i_2}$$

де N – номінальна вартість депозитного сертифікату;

t₀ – термін у днях від моменту випуску до моменту погашення;

K – кількість днів у році;

t₁, t₂ – терміни в днях, відповідно, від моментів купівлі і продажу до моменту погашення;

i₁, i₂ – ставки простих процентів на грошовому ринку в моменти купівлі і продажу;

i₀ – ставка простих процентів, встановлена на момент випуску депозитного сертифікату.

для дисконтних депозитних сертифікатів ціна купівлі:

$$P_1 = N \left(1 - \frac{t_1}{K} i_1 \right)$$

ціна продажу:

$$P_2 = N \left(1 - \frac{t_2}{K} i_2 \right)$$

дохід від операції купівлі-продажу депозитного сертифікату:

$$D = P_2 - P_1$$

Визначення дохідності операції купівлі-продажу депозитного сертифікату у вигляді ефективної ставки відсотків річних, можливе за формулою:

$$i_{ef.} = \frac{W}{P^* n} = \frac{\partial \text{дохід}}{P_n^* n}$$

Опціони

Є тримісячний опціон на акцію. Ціна виконання опціону дорівнює 100 грн, вартість опціону – 5 грн. Ціна-спот акції становить 100 грн. Інвестор купує опціон. Це означає, що він сплачує продавцю опціону 5 грн і отримує право купити через 3 місяці акцію за ціною виконання, тобто за 100 грн ($X = 100$). Припустимо, покупець опціону спекулянт, який грає на підвищення. Він очікує підвищення курсу акцій на момент закінчення терміну дії контракту до 120 грн. Припустимо, він мав рацію. Тоді через 3 місяці спекулянт виконує опціон, тобто купує акцію у продавця опціону за 100 грн і відразу продає її на спотовому ринку за 120 грн. На різниці цін він виграє 20 грн. Загальний виграш спекулянта слід скорегувати на сплачену премію, тому він складе: $120 - 100 - 5 = 15$ грн.

Якщо спекулянт помилився, і курс акції через 3 місяці впав до 80 грн. Тоді він не виконує опціон, оскільки немає сенсу купувати акцію по 100 грн. за опціоном, якщо вона коштує зараз на ринку 80 грн. Підсумок операції інвестора – втрата премії.

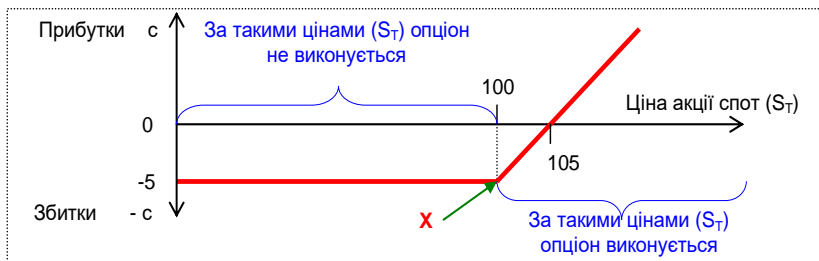

Рисунок 4 – Формування фінансових результатів покупця опціону «call»

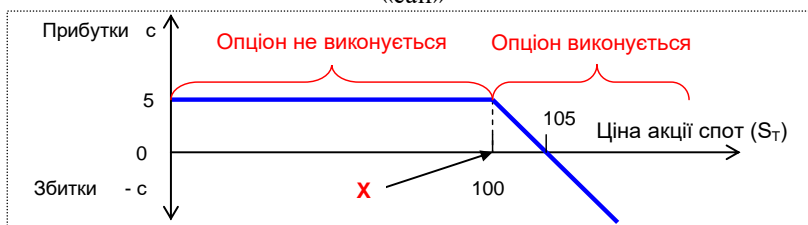

Рисунок 5 – Формування фінансових результатів продавця опціону «call»

Методичні рекомендації для виконання практичних завдань з дисципліни «Ринок фінансових послуг»

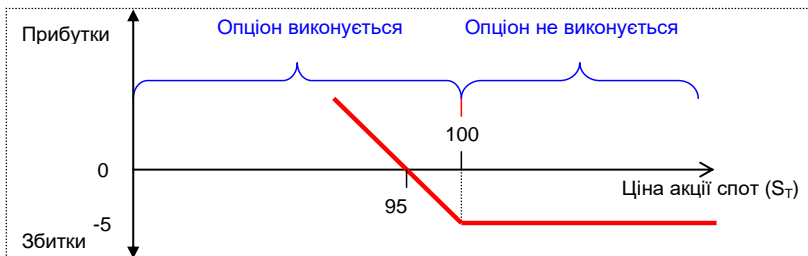

Рисунок 6 – Формування фінансових результатів покупця опціону «put»

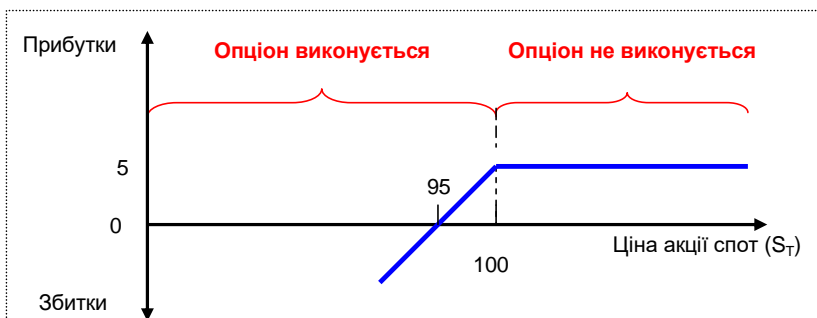

Рисунок 7 – Формування фінансових результатів продавця опціону «put»

Форвардні операції

Форвардна ціна акції, по якій не виплачуються дивіденди

$$F = S \left(1 + r \frac{t}{T} \right)$$

Форвардна ціна валюти

$$F = S \frac{\left(1 + r \frac{t}{T} \right)}{\left(1 + r_f \frac{t}{T} \right)}$$

Ціна форвардного контракту

$$F = \frac{K}{\left(1 + r \frac{t}{T} \right)}$$

F – форвардна ціна;

S – спотова ціна;

r – безризикова ставка національної валюти;

r_f – безризикова ставка валюти, що котирується;
K – ціна поставки форвардного контракту;
t – час дії контракту;
T – тривалість фінансового року.

Самостійна робота. Тематика есе:

1. Практика та проблеми діяльності торговців цінними паперами в Україні.
2. Сучасна практика та проблеми надання фінансових послуг з розміщення цінних паперів.
3. Розміщення цінних паперів на біржі українськими підприємствами.
4. Опціонні угоди: види, умови використання, учасники.
5. Ф'ючерсні угоди: види, механізм укладання, тенденції у використанні.
6. Клірингові розрахунки в діяльності товарних бірж.
7. Банки та інвестиційні компанії як учасники фондового ринку.
8. Використання деривативів на фондових біржах.
9. Котирування цінних паперів на фондовій біржі.
10. Сутність та види посередницької діяльності на фондовому ринку.
11. Лістинг цінних паперів на фондовій біржі.
12. Біржові фондові індекси.

Основні терміни та поняття: професійна діяльність на фондовому ринку, діяльність з торгівлі цінними паперами, діяльність з управління активами, депозитарна діяльність, діяльність з організації торгівлі на фондовому ринку, брокерська діяльність, дилерська діяльність, андерайтинг, діяльність з управління цінними паперами, розрахунково-клірингова діяльність, діяльність з ведення реєстрів іменних цінних паперів, торговці цінними паперами, брокерська контора, комісійна винагорода брокера, спільне інвестування, корпоративний інвестиційний фонд, пайовий інвестиційний фонд, венчурний фонд, дериватив, опціон, ф'ючерсний контракт, форвардний контракт, похідні цінні папери, хеджування, спекуляція, депозитні сертифікати, котирування, біржовий індекс, види форвардних контрактів, визначення ф'ючерсного контракту, організація торгівлі ф'ючерсними контрактами, опціон, типи опціонів, категорії опціонів, премія опціону, особливості фундаментального аналізу, інструментарій здійснення технічного аналізу.

Тема 7. Фінансові послуги на валютному ринку

- 7.1. Валютний ринок та його учасники.
- 7.2. Відкриття та ведення рахунків в іноземній валюті.
- 7.3. Послуги на міжбанківському валютному ринку.
- 7.4. Послуги на біржовому валютному ринку.
- 7.5. Послуги фінансових установ при міжнародних розрахунках.
- 7.7. Інші послуги на валютному ринку.

Питання для контролю:

- Організація грошово-кредитного та валютного ринку в Україні.
- Характеристика складу професійних учасників валютного ринку.
 - Загальна основи валютних операцій та фінансових послуг, що супроводжують їх реалізацію.
 - Операції з інструментами валютного ринку.
 - Взаємозв'язок грошово-кредитного, валютного і фондового секторів ринку фінансових послуг.
 - Організація операцій на міжбанківському валютному ринку України.
 - Фінансові послуги міжнародних фінансових організацій.
 - Дилінгові послуги (FOREX-операції) на ринку фінансових послуг.
 - Використання валютних форвардів.
 - Криптовалюти.

Практичні завдання:

Задача 1. Визначити форвардний курс долара для форвардного контракту з датою поставки через 3 місяці, що укладається німецьким банком, якщо:

- євро можна взяти на 3 місяці під 3,26% річних;
- долари США можна розмістити на фінансовому ринку Німеччини на 3 місяці під 5,53%;
- долари США можна розмістити на євrorинку під 5,41% річних;
- курс-спот долара США до євро в день укладання контракту становить 0,8709.

Задача 2. Інвестор займає строкову позицію гри на пониження 10 січня за одним березневим ф'ючерсним контрактом на швейцарські франки (стандартна партія 100 000 швейцарських франків) за ціною 0,6405 дол. за один франк. Гарантійний внесок 1800 дол., додаткове забезпечення – 1400 дол. Скільки грошей залишиться на рахунку

інвестора 13 січня вранці, якщо останній контракт на швейцарські франки відбувся 10 січня за ціною 0,6410 дол. за франк, 11 січня – 0,6380 дол., а 12 січня – 0,6400 дол.

Задача 3. Інвестор займає строкову позицію гри на підвищення 15 січня за одним безрезневим ф'ючерсним контрактом на канадські долари (стандартна партія 100 000 канадських доларів) за ціною 0,6048 дол. за один канадський долар. Гарантійний внесок 1800 дол., додаткове забезпечення – 1400 дол. Скільки грошей залишиться на рахунку інвестора 18 січня вранці, якщо останній контракт на канадські долари відбувся 15 січня за ціною 0,6100 дол. за канадський долар, 16 січня – 0,6090 дол., а 17 січня – 0,6030 дол.

Задача 4. Розрахувати курс для тримісячного форвардного контракту, якщо на 1 травня на ринку котирується такий валютний курс: GBP/USD 1,4745 та такі процентні ставки: GBP 3m – 6,5% ; USD 3m – 5,8%.

Методичні рекомендації до виконання завдань:

Форвардна ціна – це ціна купівлі-продажу валюти через деякий час, що визначається як курс-СПОТ помножений на співвідношення процентних ставок двох валют:

$$\text{Kfwd} = \text{Kspot} \times \left(\frac{1 + \% \text{UAH}}{1 + \% \text{USD}} \right)$$

Валютне котирування – це фіксація курсу національної грошової одиниці відносно іноземних грошових одиниць. Повне котирування передбачає встановлення курсу покупця (сторона bid) і продавця (сторона offer).

Bid – це курс купівлі базової валюти (курс продажу валюти котирування) маркет-мейкером.

Offer – це курс продажу базової валюти (курс купівлі валюти котирування) маркет-мейкером. Різниця між котируванням на покупку і продаж називається spread (або маржа):

$$\text{Spread} = \text{Offer} - \text{Bid}$$

Валютна позиція банку (VP) – показник, що характеризує валютний ризик банку; різниця між сумою активів та позабалансових вимог у певній іноземній валюті та сумою балансових і позабалансових зобов'язань у цій самій валюті:

$$\text{VP} = \text{Av} - \text{Lv}$$

де Av – це активи, які обліковуються на певний день у балансі, тобто є у розпорядженні банку на цей час, та активи, які банк одержить

**Методичні рекомендації для виконання практичних завдань з
дисципліни «Ринок фінансових послуг»**

у майбутньому (купівля певної валюти за угодами форвард, ф'ючерс, опціон та майбутні надходження у валюті у вигляді доходу).

L_v – це зобов'язання банку на певний день у балансі перед клієнтами та контрагентами і зобов'язання банку у майбутньому (продаж певної валюти за угодами форвард, ф'ючерс, опціон, майбутні збитки в певній валюті).

Валютна позиція відкрита – сума активів та позабалансових вимог у певній іноземній валюті не збігається із сумою балансових і позабалансових зобов'язань у цій самій валюті.

Валютна позиція відкрита довга – сума активів і позабалансових вимог перевищує суму балансових та позабалансових зобов'язань у кожній іноземній валюті:

$$A_v > L_v$$

Валютна позиція відкрита коротка – сума активів і позабалансових зобов'язань перевищує суму балансових та позабалансових вимог у кожній іноземній валюті:

$$A_v < L_v$$

Валютна позиція закрита – сума активів та позабалансових вимог у певній іноземній валюті збігається із сумою балансових і позабалансових зобов'язань у цій самій валюті:

$$A_v = L_v$$

Самостійна робота. Тематика Есе:

1. Конверсійні операції між банками на умовах спот.
2. Види форвардних операцій на валютному ринку.
3. Форвардний курс аутрайт.
4. Форвардний курс для ламаних дат.
5. Форвардні крос-курси.
6. Котирування своп.
7. Організація торгівлі валютними опціонними контрактами та система маржі.
8. Ф'ючерсна ціна та особливості її формування на різні види валютних контрактів.
9. Ринок поточних конверсійних операцій.
10. Укладання конверсійних операцій на ринку FOREX.
11. Перспективи функціонування криптовалют у світі та їх значення у фінансовій системі.

Основні терміни та поняття: професійні учасники валютного ринку, валютні операції, поточні торговельні операції, поточні

неторговельні операції, валютні операції, що пов'язані з рухом капіталу, валютно-обмінні операції, валютні операції на умовах «спот», валютні операції на умовах «форвард», валютний арбітраж, валютний опціон, валютний форвардний контракт, валютний ф'ючерсний контракт, міжнародні розрахунки, курс валюти, крос-курс, ринок FOREX, валютний дилінг, криптовалюта.

Тема 8. Державне регулювання ринку фінансових послуг. **Фінансовий моніторинг**

- 8.1. Суть та форми державного регулювання ринку фінансових послуг
- 8.2. Органи, які здійснюють державне регулювання ринків фінансових послуг
- 8.3. Повноваження Національного банку України на ринку фінансових послуг
- 8.4. Повноваження Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку
- 8.5. Порядок проведення фінансового моніторингу

Питання для контролю:

- Особливості історичного розвитку та основні завдання державного регулювання ринку фінансових послуг в Україні.
- Державне регулювання ринку фінансових послуг в Україні.
- Національний банк України як орган державного регулювання ринку фінансових послуг.
- Державне регулювання інвестиційних процесів в економіці.
- Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку України як орган державного регулювання ринку фінансових послуг.
- Регулювання діяльності окремих видів фінансових інститутів.
- Саморегулювльні організації фінансових посередників: сутність та функції.
- Порядок здійснення фінансового моніторингу.
- Первинний та вторинний фінансовий моніторинг.
- Роль фінансового моніторингу в системі управління ризиками фінансових установ.
- Ризик-орієнтований підхід фінансових установ до фінансового моніторингу.

Практичні завдання:

Завдання 1. Здійснити аналіз динаміки показників, що характеризують достатність капіталу банку, використовуючи фінансову звітність за три останніх роки, проаналізувати та обґрунтувати їх відповідність вимогам НБУ та директиви «Базель III».

Завдання 2. Здійснити аналіз динаміки показників фінансового стану банку, розрахувати необхідні коефіцієнти та оцінити якість (оцінка ризику, прибутковості і ліквідності) депозитного портфелю

банку за три останніх роки.

Завдання 3. Розрахувати значення показників Н11 та Н12, здійснити аналіз їх відповідності нормативним значенням, здійснити аналіз структури та динаміки портфеля цінних паперів та динаміки показників діяльності банку з цінними паперами, здійснити аналіз ризиків вкладень в цінні папери банку, за три останніх роки.

Завдання 4. Розрахувати розмір та здійснити аналіз регулятивного капіталу та капіталу, необхідного для покриття операційного ризику банку, за три останніх роки.

Завдання 5. Проаналізувати існуючу систему та структуру комплаєнс-контролю в банку.

Завдання 6. Здійснити розрахунок індикаторів оцінювання стресостійкості страхової компанії, визначити узагальнене значення, охарактеризувати стан убезпечення страхової компанії від дії ризиків станом на 01.01.20xx року, обґрунтувати висновки.

Завдання 7. Здійснити аналіз внутрішньої системи фінансового моніторингу банку.

Методичні рекомендації до виконання завдань:

Оцінка якості депозитного портфелю банку

Аналіз якості депозитного портфелю слід здійснювати на основі аналізу його типів і видів. При цьому спочатку аналізується відповідність типу депозитного портфеля за видами залучених ресурсів обраній депозитній політиці, встановлюється, чи відповідають обраному типу депозитного портфеля депозити, що входять до його складу. Якщо виявлено невідповідність в кількості видів депозитів, то необхідно виявити причину і в залежності від неї обрати інший тип портфелю. Далі необхідно визначити характер і склад депозитного портфелю. В першому випадку, виявляється, чи продовжує портфель бути орієнтованим на прибутковість та надійність, а в другому випадку – яку він має структуру: гнучку або постійну.

**Методичні рекомендації для виконання практичних завдань з
дисципліни «Ринок фінансових послуг»**

Таблиця 4 – Аналіз динаміки депозитних ризиків.

Показник	20xx	20xx	20xx	Відхилення 20xx до, тис. грн		Відхилення 20xx до, %	
				20xx	20xx	20xx	20xx
Власний капітал							
Депозити, всього							
в т. ч. депозити фіз. осіб							
депозити юр. осіб							
Кредитний портфель							
Чистий прибуток							
Рентабельніст ь власного капіталу							
Рентабельніст ь депозитів							
Співвідношен ня кредитів до депозитів							

За розрахованими у таблиці показниками здійснити обґрунтовані висновки.

Таблиця 5 – Динаміка депозитних зобов'язань клієнтів

Показник	20xx	20xx	20xx	Відхилення 20xx до, тис. грн		Відхилення 20xx до, %	
				20xx	20xx	20xx	20xx
Юридичні особи, всього:							
В т.ч. поточні рахунки							
Строкові кошти							
Фізичні особи, всього:							
В т.ч. поточні рахунки							
Строкові кошти							
Державні та громадські організації, всього							
В т.ч. поточні рахунки							
Строкові кошти							
Депозити, всього							

За розрахованими у таблиці показниками здійснити обґрунтовані висновки.

Оцінка якості депозитного портфелю

Оскільки критеріями оцінки депозитного портфелю є ризик та прибутковість, то розглянемо методику оцінки якості портфелю на основі коефіцієнтів ризику і доходності.

Коефіцієнт ризику дозволяє кількісно оцінити якість депозитного портфелю з позиції депозитного ризику:

$$P = C - PV / C,$$

де P – коефіцієнт ризику;

C – загальна сума втрат банку, пов'язаних з даним портфелем, на розрахункову дату;

PV – прогнозовані втрати, рівні резерву на можливі втрати, пов'язані з даним портфелем, на розрахункову дату.

Чим більше значення P і чим воно ближче до одиниці, тим краща якість депозитного портфелю. При $P = 1$ ризик відсутній, і прогнозні втрати дорівнюють нулю.

Коефіцієнт прибутковості депозитів – це дохід, отриманий на одиницю вкладених коштів, розміщених в кредити, за певний період. Коефіцієнт прибутковості обчислюється за формулою:

$$D = P / C,$$

де P – сума отриманих за розрахунковий період відсотків за кредитами;

C – середня (за розрахунковий період) сума втрат банку, пов'язаних з даним депозитом.

Середнє значення активів визначається за формулою:

$$C = \frac{\sum A_i}{n}$$

де: A_i – значення розміщених в кредити активів, виміряні з певному інтервалі;

n – число вимірів в розрахунковому періоді.

Після розрахунку коефіцієнтів будується графік з координатами P , D .

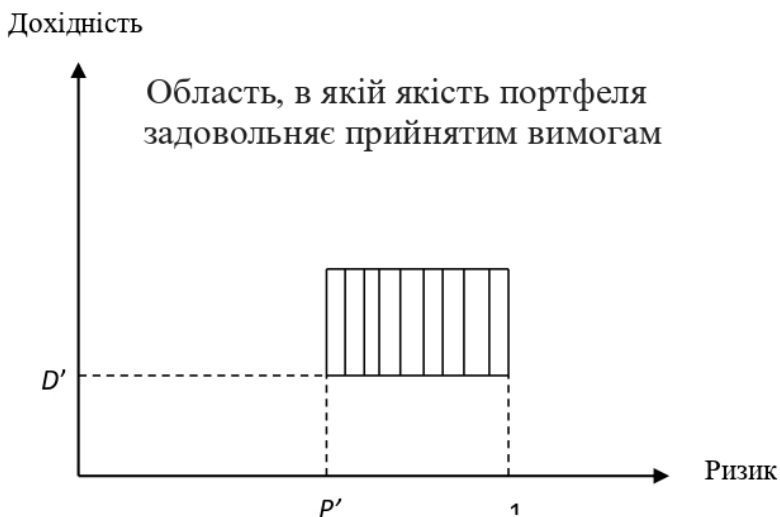

Рисунок 8 – Графік оцінки якості депозитного портфелю банку

На графіку виділяється область необхідних значень P' , D' , що задовольняють вимоги, пред'явлені до депозитного портфелю банку. На кожну звітну дату розраховуються значення коефіцієнтів P , D і наносяться на графік у вигляді точок. Залежно від того, в яку область потрапила точка, можна робити висновок про якість депозитного портфелю, зокрема: чи задовольняє якість депозитного портфелю вимоги щодо прибутковості і ризику; оцінюється динаміка депозитного портфелю.

В якості узагальнюючого коефіцієнта якості депозитного портфелю застосовується наступний коефіцієнт:

$$K1 = RR / K$$

де RR – розрахунковий резерв за депозитами,

K – сума заборгованості за основним боргом.

За допомогою аналізу фінансових коефіцієнтів здійснюється аналіз депозитної політики:

$$K1 = \text{Депозитні вкладення} / \text{Зобов'язання}$$

Коефіцієнт визначає агресивну або консервативну політику банку.

$$K2 = \text{Депозитні вкладення} / \text{Капітал}$$

Коефіцієнт визначає ризикованість депозитної політики, що застосовується банком.

В ході аналізу також розраховуються показники, що допомагають прослідкувати зміни в розмірі портфелю, відповідності фактичних даних запланованим:

**Коефіцієнт захищеності від депозитного ризику = Резерви /
Депозитні вкладення**

Даний коефіцієнт, що враховує депозитний ризик, використовується для оцінки ефективності депозитної політики комерційного банку та оцінки мінімального розміру резервного фонду банку.

**Темпи зростання депозитних вкладень = Сума депозитних
вкладень за попередній період / Сума депозитних вкладень за
поточний період**

Зростання депозитних вкладень свідчить про зменшення депозитного ризику і сприяє оптимізації резервного фонду банку у контексті компенсації можливих втрат. Визначення даного показника, що характеризує динаміку депозитного портфелю, дозволяє прогнозувати загальну потребу в резервуванні під втрати банку і коригувати коефіцієнт захищеності від депозитного ризику.

Для аналізу депозитного портфелю оцінюють такі показники:

**K1 = Депозитні вкладення на кінець періоду / Депозитні
вкладення на початок періоду,**

K2 = Депозити, що не приносять дохід / Депозитні вкладення,

K3 = Достроково вилучені вкладення / Депозитні вкладення,

K4 = Депозитні вкладення / Активи банку,

K5 = Великі депозити / Депозитні вкладення,

K6 = Пролонговані депозити / Депозитні вкладення.

Наведені показники, розглянуті в динаміці, відображають зміни в депозитному портфелі банку, розмір його ризику. На основі такого аналізу якості депозитного портфеля виявляють ті чи інші тенденції в зміні рівня депозитного ризику.

Регулювання інвестиційної діяльності

З метою обмеження впливу інвестиційного ризику, що пов'язаний із здійсненням інвестиційної діяльності фінансовими установами та можливою втратою капіталу інвестора, Національний банк України встановлює нормативи інвестування.

Нормативи інвестування (*investment caps*) – економічні нормативи, що встановлюються НБУ з метою забезпечення контролю за інвестиційною діяльністю банків, у т.ч. за прямими інвестиціями. До таких нормативів відносяться Н11 та Н12.

Норматив інвестування в цінні папери окремо за кожною установою (Н11) встановлюється з метою обмеження ризику, пов'язаного з інвестуванням в акції, паї, частки та інвестиційні сертифікати окремої юридичної особи. Нормативне значення показника Н11 не повинно перевищувати 15%.

$$H11 = \frac{\text{Інвестиції в ЦП окремої юридичної особи}}{\text{Регулятивний капітал}} \leq 15\%$$

Норматив загальної суми інвестування (Н12) встановлюється з метою обмеження ризику, пов'язаного зі здійсненням банком інвестиційної діяльності. Нормативне значення показника Н12 не повинно перевищувати 60%.

$$H12 = \frac{\Sigma \text{інвестицій в ЦП окремої юридичної особи}}{\text{Регулятивний капітал}} \leq 60\%$$

Таблиця 6 – Структура та динаміка портфелю цінних паперів банку

Показник	20xx	20xx	20xx	Відхилення 20xx до, тис. грн		Відхилення 20xx до, %	
				20xx	20xx	20xx	20xx
Фінансові інвестиції, всього							
в т. ч. торгові ЦП							
ЦП на продаж							
ЦП до погашення							
Інвестиції в асоційовані і дочірні компанії							
Активи							
Питома вага портфеля ЦП в активах, %							

**Методичні рекомендації для виконання практичних завдань з
дисципліни «Ринок фінансових послуг»**

За розрахованими у таблиці показниками зробити обґрунтовані висновки.

Таблиця 7 – Динаміка показників діяльності банку з цінними паперами

Показник	20 xx	20 xx	20 xx	Відхилення 20xx до, тис. грн		Відхилен ня 20xx до, %	
				20xx	20xx	20 xx	20 xx
Власний капітал							
Статутний капітал							
Загальні активи							
Вкладення в цінні папери							
Відношення ЦП до власного капіталу, %							
Відношення ЦП до статутного капіталу, %							
Частка вкладень у ЦП в активах банків, %							

За розрахованими у таблиці показниками зробити обґрунтовані висновки.

З метою виявлення проблем банку, пов'язаних з їх інвестиціями в цінні папери, програмою діагностичного обстеження НБУ передбачається встановити наявність:

а) цінних паперів, емітованих центральними органами виконавчої влади, Національним банком України та Державною іпотечною установою (державні цінні папери);

б) лістингових цінних паперів, крім державних цінних паперів (ЦПл);

в) позалістингових цінних паперів, крім державних цінних паперів (ЦПпл);

г) цінних паперів, що не перебувають в обігу на фондових біржах, зокрема, векселів (ЦПно);

г) цінних паперів недиверсифікованих інвестиційних фондів (ЦПнф).

Враховуючи високі ризики вкладень у цінні папери видів б)-г), необхідно відкоригувати (зменшити) регулятивний капітал банку (K1) виходячи з балансової вартості ЦПл, ЦПпл, ЦПно, ЦПнф у торговому портфелі банку та балансової вартості ЦПнф у портфелі банку на продаж:

$$K1 = 0,5 * БВ(ЦПл) + БВ(ЦПпл) + БВ(ЦПно) + БВ(ЦПнф),$$

де БВ – балансова вартість.

Під час оцінки цінних паперів у портфелі на продаж необхідно застосовувати значення показника ризику цінного папера в розмірі:

0,5 – до ЦПл (50 % резервування);

1,0 – до ЦПпл, ЦПно (100 % резервування).

Під час оцінки цінних паперів у портфелі до погашення (крім державних цінних паперів), кінцевий термін погашення яких згідно з умовами емісії менше двох років, необхідно застосовувати значення показника ризику цінного папера в розмірі:

1,0 – (100% резервування).

Таблиця 8 – Аналіз ризиків вкладень банку в ЦП

Показник	20xx	20xx	20x x	Відхилення 20xx до, тис. грн		Відхилен ня 20xx до, %	
				20x x	20 xx	20 xx	20 xx
Цінні папери у портфелі банку, тис. грн							
в т.ч. на продаж, тис. грн							
до погашення, тис. грн							

**Методичні рекомендації для виконання практичних завдань з
дисципліни «Ринок фінансових послуг»**

Резерв під знецінення цінних паперів у портфелі на продаж	тис. грн							
	%							
Резерв під знецінення цінних паперів у портфелі до погашення	тис. грн							
	%							

За результатами оцінки цінних паперів у портфелі банку на продаж та в портфелі до погашення необхідно визначити прогнозний розмір резерву та порівняти його з фактично сформованим.

Оптимізація портфелю цінних паперів спрямована на зниження його ризику при заданому рівні прибутковості.

Оптимізація портфеля засновується на оцінці ризику і відповідній диверсифікації інструментів портфеля. Середньоквадратичне відхилення (σ) є найпоширенішим показником оцінки рівня інвестиційних ризиків. Розрахунок цього показника дозволяє врахувати коливання очікуваних доходів від різних інвестицій. Числове значення цього коливання розраховується за формулою:

$$\sigma = \sqrt{\sum_{t=1}^n p_i * (E - E_r)^2}$$

де t – кількість періодів;

n – кількість спостережень;

E – розрахунковий дохід за цінним папером при різних значеннях кон'юнктури;

E_r – середній очікуваний дохід за цінним папером;

p_i – значення ймовірності доходів.

Коефіцієнт варіації дозволяє визначити рівень ризику, якщо показники середніх очікуваних доходів відрізняються між собою. Розрахунок коефіцієнта варіації (CV) здійснюється за формулою:

$$CV = \frac{\sigma}{E_r}$$

Під час порівняння рівнів ризиків за окремими цінними паперами перевагу потрібно надавати тому з них, за яким значення коефіцієнта варіації найнижче (що свідчить про найкраще співвідношення ризику і дохідності).

Бета-коефіцієнт (β -коефіцієнт) використовується, в основному, для аналізу ризикованості вкладень в окремі цінні папери в порівнянні з систематичним ризиком усього ринку цінних паперів. Розрахунок цього показника здійснюється за формулою:

$$\beta = \frac{\text{cor} * \sigma_{\text{ц}}}{\sigma_{\text{ф}}}$$

де cor – кореляція між доходом від окремого виду цінного паперу і середнім рівнем доходності цінних паперів в цілому;

$\sigma_{\text{ц}}$ – середньоквадратичне відхилення доходності за окремим видом цінного паперу;

$\sigma_{\text{ф}}$ – середньоквадратичне відхилення доходності за ринком цінних паперів в цілому.

Рівень ризику окремих цінних паперів визначається на основі значень β -коефіцієнту, наведених в таблиці.

Таблиця 9 – Визначення рівня ризику окремих цінних паперів

Значення β -коефіцієнту	Рівень ризику цінного паперу
$\beta = 1$	Середній
$\beta < 1$	Низький
$\beta > 1$	Високий

Таким чином, разом зі зростанням значення β -коефіцієнту зростає і рівень систематичного ризику інвестицій.

Сукупна оцінка спроєктованого портфелю за співвідношенням прибутковості та ризику.

Сукупна оцінка спроєктованого портфелю по співвідношенню рівня прибутковості і ризику дозволяє оцінити ефективність всієї роботи по його формуванню.

Рівень прибутковості портфелю розраховується за наступною формулою:

$$R_{Дп} = \sum_{t=1}^n R_{Ді} * \gamma_i$$

де $R_{Дп}$ – рівень доходності інвестиційного портфеля;

$R_{Ді}$ – рівень прибутковості окремих цінних паперів в портфелі;

γ_i – питома вага окремих цінних паперів в сукупній вартості портфеля, од.

Рівень ризику портфеля розраховується за наступною формулою:

$$R_{Рп} = \sum_{t=1}^n R_{СРі} * \gamma_i + R_{НРп}$$

де $R_{Рп}$ – рівень ризику інвестиційного портфеля;

$R_{СРі}$ – рівень систематичного ризику окремих цінних паперів, що вимірюється за допомогою бета-коефіцієнта;

γ_i – питома вага окремих цінних паперів в сукупній вартості інвестиційного портфеля, од;

$R_{НРп}$ – рівень несистематичного ризику портфеля.

Результатом оцінки портфеля є визначення того, наскільки вдалося знизити рівень портфельного ризику по відношенню до його середньоринкового рівня, сформованого при заданому рівні прибутковості інвестиційного портфеля.

Розрахунок капіталу, необхідного для покриття операційного ризику

Методикою розрахунку ринкового ризику є VAR (value – at – risk), що відображає максимальний рівень витрат, які може понести банк за умови виникнення несприятливої ситуації на фінансовому ринку. Мінімальний розмір регулятивного капіталу визначається за формулою:

$$\frac{P_k}{A_p + P_p * 12,5} \geq 8\%$$

де P_k – регулятивний капітал;

A_p – активи зважені на ризик;

P_p – резерви під ринковий ризик.

Вимірювання й оцінка операційного ризику банків на основі застосування концепції розрахунку економічного капіталу здійснюється за наступними моделями – моделі на основі базового індикатора, стандартизованого підходу та удосконалених підходів.

Базовий індикативний підхід передбачає мінімальний розмір капіталу, що дорівнює 15% середньорічному позичковому розміру валового доходу за три попередні роки:

$$K_{OP} = \frac{\sum_{i=1}^n \mathbf{ВД}_i * \alpha}{n}$$

де K_{OP} – величина економічного капіталу під операційний ризик;

ВД – валовий дохід за 3 роки;

n – 3 роки;

α – коефіцієнт резервування (15%).

Для багатьох банків ймовірна величина операційного ризику важкодоступна, тому дослідження на рівні доходності за основною банківською діяльністю дає можливість вимірювати потенційно можливі операційні ризики банку. Визначається питома вага капіталу під операційні ризики в загальному обсязі регулятивного капіталу, а відтак, її необхідно враховувати в обсягах обов'язкових резервах. Рівень капіталу під операційні ризики повинен задовольняти вимоги директиви Базельського комітету.

Удосконалений метод заснований на власних методиках розрахунку, його можуть застосовувати ті банки, що відповідають певному набору якісних та кількісних стандартів наглядового органу.

Таблиця 10 – Розрахунок капіталу, необхідного для покриття операційного ризику.

Показник	20 xx	20 xx	20 xx	Відхилення 20xx до, тис. грн		Відхилен ня 20xx до, %	
				20xx	20xx	20 xx	20 xx
Чистий операційний дохід							
Чистий усереднений дохід							
Прогнозований обсяг капіталу під операційним ризиком							
Регулятивний капітал							
Частка капіталу на покриття							

**Методичні рекомендації для виконання практичних завдань з
дисципліни «Ринок фінансових послуг»**

операційних ризиків у структурі регулятивного капіталу, %							
---	--	--	--	--	--	--	--

За розрахованими у таблиці показниками зробити обґрунтовані висновки.

Економічні нормативи діяльності банків

Економічні нормативи діяльності банків – показники, встановлені Національним банком України з метою регулювання банківської діяльності на основі безвиїзного нагляду для здійснення моніторингу діяльності окремих банків і банківської системи в цілому.

Таблиця 11 – Нормативне значення та формула розрахунку економічних нормативів НБУ

	Економічний норматив	Формула розрахунку	Нормативне значення
H1	Мінімального розміру регулятивного капіталу	$PK (H1) = OK + DK - B$	200 млн. грн.
H2	Достатності (адекватності) регулятивного капіталу	$H2 = \frac{PK}{Ap + Cвп - НКР} * 100\%$	не менше 10%
H3	Достатності основного капіталу		не менше 7%
H4	Миттєвої ліквідності	$H4 = \frac{Kкр + Ka + Дс}{Pп + Ск} * 100\%$	не менше 20%
H5	Поточної ліквідності	$H5 = \frac{A}{Зп} * 100\%$	не менше 40%
H6	Короткострокової ліквідності	$H6 = \frac{Aл}{Зл} * 100\%$	не менше 60%
H7	Максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента	$H7 = \frac{Зс}{PK} * 100\%$	не більше 25%
H8	Великих кредитних ризиків	$H8 = \frac{Зв}{PK} * 100\%$	не менше 8-ми кратного розміру регулятивного капіталу
H9	Максимального розміру кредитного ризику за операціями з пов'язаними з банком особами	$H9 = \frac{Зін}{PK} * 100\%$	не більше 25%
H11	Інвестування в цінні папери окремо за кожною установою	$H11 = \frac{Кін}{СТ} * 100\%$	не більше 15%
H12	Загальної суми інвестування	$H12 = \frac{СКін}{СТ} * 100\%$	не більше 60%

де РК – регулятивний капітал банку;
 ОК – основний капітал (капітал 1-го рівня);
 ДК – додатковий капітал (капітал 2-го рівня);

- В – вкладені кошти;
- Ар – активи та певні позабалансові зобов'язання банку;
- Свп – сукупна сума відкритої валютної позиції банку за всіма іноземними валютами та банківськими металами;
- НКР – непокритий кредитний ризик;
- Ккр – кошти на кореспондентському рахунку;
- Ка – кошти в касі;
- Рп – поточні рахунки для розрахунку нормативу миттєвої ліквідності;
- Ск – строкові кошти, кінцевий строк погашення яких настав;
- А – активи банку з кінцевим строком погашення до 31 дня для розрахунку нормативу поточної ліквідності;
- Зп – зобов'язання банку з кінцевим строком погашення до 31 дня для розрахунку нормативу поточної ліквідності;
- Ал – ліквідні активи з кінцевим строком погашення до одного року для розрахунку нормативу короткострокової ліквідності;
- З1 – зобов'язання банку з кінцевим строком погашення до одного року для розрахунку нормативу короткострокової ліквідності;
- Зс – сукупна заборгованість за строковими та простроченими депозитами, кредитами, факторингом, фінансовим лізингом, урахованими векселями, цінними паперами, простроченими нарахованими доходами, іншими активними банківськими операціями та фінансові зобов'язання банку щодо одного контрагента (або групи пов'язаних контрагентів);
- РК – регулятивний капітал банку;
- Зв – сукупна заборгованість за строковими та простроченими депозитами, кредитами, факторингом, фінансовим лізингом, урахованими векселями, цінними паперами, дебіторською заборгованістю, простроченими нарахованими доходами, іншими активними банківськими операціями та фінансові зобов'язання банку за всіма великими кредитними ризиками, наданими банком щодо всіх контрагентів (або групи пов'язаних контрагентів);
- Зін – сукупна заборгованість за строковими та простроченими депозитами, кредитами, факторингом, фінансовим лізингом, урахованими векселями, цінними паперами, простроченими нарахованими доходами, іншими активними банківськими операціями та фінансові зобов'язання банку щодо одного інсайдера (або групи пов'язаних інсайдерів);
- Кін – кошти банку, що інвестуються на придбання акцій (часток/паїв) окремо за кожною установою;

**Методичні рекомендації для виконання практичних завдань з
дисципліни «Ринок фінансових послуг»**

СКін – кошти банку, що інвестуються з метою придбання акцій (часток/паїв) будь-яких юридичних осіб;

СТ – статутний капітал банку.

Таблиця 12 – Відповідність показників діяльності банку нормативам
НБУ

№	Показник	20xx	20xx	20xx	Відхилення 20xx року до		
					нормативу	20xx	20xx
1	H1						
2	H2						
3	H3						
4	H4						
5	H5						
6	H6						
7	H7						
8	H8						
9	H9						
10	H10						
11	H11						
12	H12						

Методика стрес-тестування достатності капіталу страховиків

Стрес-тестування – це метод управління ризиками, що використовується безпосередньо для вимірювання впливу випадкових ймовірних подій (стресів) на фінансовий стан страховика та його діяльність загалом. Стрес-тестування може використовуватись як для оцінки ризику у кількісному вираженні, так і для здійснення контролю над ним. Страхові компанії України мають здійснювати регулярне стрес-тестування та подавати його результати до НБУ разом із річною звітністю. Відповідно до вимог директиви Solvency II, оцінка

платоспроможності страхових компаній здійснюється через розрахунок показника необхідного платоспроможного капіталу Solvency Capital Requirement (SCR), що визначається як сума коштів, здатна покрити збитки страхової компанії за умови реалізації всіх ризиків, котрі виникають у процесі її діяльності. Необхідний платоспроможний капітал повинен розраховуватися або згідно зі стандартною формулою, або з використанням внутрішньої моделі.

$$RK = RSM \geq SCR$$

RK – рівень достатності капіталу,
RSM – маржа платоспроможності,
SCR – необхідний платоспроможний капітал.

$$RSM = BK - HA$$

BK – власний капітал,
HA – нематеріальні активи.

$$SCR = BSCR + SCR_{or} + TR_{adjusted}$$

BSCR – базовий необхідний платоспроможний капітал,
SCR_{or} – необхідний платоспроможний капітал для покриття

операційного ризику,

TR_{adjusted} – результат коригування здатності технічних резервів та відкладених податків покривати витрати.

$$BSCR = \sqrt{\sum_{ij} Corr_{ij} * SCR_i * SCR_j}$$
$$= \sqrt{\sum Corr * SCR_l * SCR_{nl} * SCR_h * SCR_m * SCR_d}$$

Corr_{ij} – означає пункт, вказаний у рядку «i» і колонці «j» кореляційної матриці,

SCR_i – модуль ризику i,

SCR_j – модуль ризику j,

i, j – можливі комбінації ризику.

SCR_l – модуль гарантійного ризику страхування життя,

SCR_{nl} – модуль гарантійного ризику, не пов'язаного зі страхуванням життя,

SCR_h – модуль гарантійного ризику страхування здоров'я,

SCR_m – модуль ринкового ризику,

SCR_d – модуль ризику дефолту контрагента.

$$SCR_{or} = \min (0,3 BSCR; 0,03 P_{gross})$$

P_{gross} – обсяг валових страхових премій, тис. грн.

SCR_l = V₁*p(σ)

V₁ – сума чистих страхових премій по страхуванню життя, тис. грн,

**Методичні рекомендації для виконання практичних завдань з
дисципліни «Ринок фінансових послуг»**

$p(\sigma)$ – комбінований показник середньоквадратичного відхилення ризику за класами страхування життя, $p(\sigma) \approx 3 * \sigma$,

$$SCR_{nl} = V_{nl} * p(\sigma)$$

V_{nl} – сума чистих страхових премій по видах страхування, відмінних від страхування життя та здоров'я, тис. грн.,

$p(\sigma)$ – комбінований показник середньоквадратичного відхилення ризику за класами страхування, відмінними від страхування життя та здоров'я, $p(\sigma) \approx 3 * \sigma$,

$$SCR_h = V_h * p(\sigma)$$

V_h – сума чистих страхових премій по видах страхування здоров'я, тис. грн.,

$p(\sigma)$ – комбінований показник середньоквадратичного відхилення ризику за класами страхування здоров'я, $p(\sigma) \approx 3 * \sigma$,

$$SCR_m = K_\gamma * \sqrt{\sum A_j^2 * \sigma_{(m)j}^2}$$

K_γ – критична точка розподілу Стьюдента при заданій надійності γ та односторонній критичній межі (додаток А),

A_j – балансова вартість j-го активу, тис. грн.,

$\sigma_{(m)j}$ – середньоквадратичне відхилення за j-м активом.

$$SCR_d = K_\gamma * P_{ri} \sqrt{1 - \omega}$$

P_{ri} – сума премій, що передані перестраховикам, тис. грн.,

ω – коефіцієнт, що відповідає рейтингу перестраховика.

Таблиця 13 – Показник середньоквадратичного відхилення ризику за класами страхування

$\begin{matrix} j \\ i \end{matrix}$	Ринок	Дефолт	Життя	Здоров'я	Ризикове страхування
Ринок	1	0,25	0,25	0,25	0,25
Дефолт	0,25	1	0,25	0,25	0,5
Життя	0,25	0,25	1	0,25	0
Здоров'я	0,25	0,25	0,25	1	0
Ризикове страхування	0,25	0,5	0	0	1

Частка нормативного запасу платоспроможності (Minimum Capital Requirement – MCR) у Solvency Capital Requirement (SCR) повинна становити не менше 25% і не більше 45%

$$0,25 * SCR \leq MCR \leq 0,45 * SCR$$

Таблиця 14 – Показники оцінки стресостійкості страхової компанії

Показник	Формула
Коефіцієнт незалежності від перестраховання (Утримання ризику)	$\frac{\text{Чисті страхові премії}}{\text{Страхові премії}}$
Коефіцієнт рентабельності страхової діяльності (Ліміт страхування)	$\frac{\text{Чистий прибуток (збиток)}}{\text{Страхові премії}}$
Рівень капіталу в сукупних активах	$\frac{\text{Капітал}}{\text{Активи}}$
Коефіцієнт ризику активів	$\frac{\text{Дебіторська заборгованість}}{\text{Страхові премії + Відшкодування від}} \dots$
Коефіцієнт достатності страхових резервів	$\frac{\text{Чисті страхові резерви}}{\text{Середній обсяг страхових премій за}} \dots$
Коефіцієнт ризику страхування	$\frac{\text{Чисті страхові премії}}{\text{Капітал}}$
Коефіцієнт незалежності	$\frac{\text{Залучений капітал}}{\text{Власний капітал}}$
Коефіцієнт запасу платоспроможності	$\frac{\text{Фактичний запас платоспроможності}}{\text{Нормативний запас платоспроможності}}$
Коефіцієнт збитковості страхових операцій	$\frac{\text{Страхові відшкодування}}{\text{Страхові премії}}$

Фактичний запас платоспроможності визначається за формулою:

$$\text{ФЗП} = \Sigma \text{А} - \Sigma \text{НА} - \Sigma \text{З}$$

$\Sigma \text{А}$ – загальна вартість активів страхової компанії, тис. грн,

$\Sigma \text{НА}$ – загальна вартість нематеріальних активів страхової компанії, тис. грн,

$\Sigma \text{З}$ – загальна сума зобов'язань страхової компанії, в тому числі страхових, тис. грн.

Нормативний запас платоспроможності повинен дорівнювати більший з величин, які визначаються за формулами:

$$\text{НЗП}_1 = (\text{СП} - \text{СП}_{\text{пх}} \times 0,5) \times 0,18$$

СП – сума зібраних страхових премій за попередні 12 календарних місяців, тис. грн,

$\text{СП}_{\text{п}}$ – сума страхових премій, що перераховані перестраховикам за попередні 12 календарних місяців, тис. грн,

Методичні рекомендації для виконання практичних завдань з дисципліни «Ринок фінансових послуг»

0,18 – понижуючий коефіцієнт, прийнятий на основі вимог стандартів ЄС.

$$\text{НЗП}_2 = (\text{СВ} - \text{СВ}_{\text{П}} \times 0,5) \times 0,26$$

СВ – сума страхових виплат за попередні 12 календарних місяців, тис. грн,

СВ_П – сума страхових виплат, що сплачені перестраховками за попередні 12 календарних місяців, тис. грн,

0,26 – понижуючий коефіцієнт, прийнятий на основі вимог стандартів ЄС.

$$\text{НЗП} = \text{НЗП}_1 > \text{НЗП}_2 \text{ або } \text{НЗП}_1 < \text{НЗП}_2$$

Для забезпечення достатнього рівня платоспроможності, згідно з вимогами законодавства, фактичний запас платоспроможності повинен перевищувати нормативний запас платоспроможності на будь-яку дату, тобто, постійно повинна виконуватися умова:

$$\text{ФЗП} > \text{НЗП}.$$

Самостійна робота. Тематика есе:

1. Поняття необхідності, цілей та форм державного регулювання ринку фінансових послуг.
2. Основні функції та повноваження Національного банку України щодо регулювання ринку фінансових послуг
3. Характеристика діяльності Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку щодо регулювання діяльності Oferentів фінансових послуг.
4. Характеристика заходів впливу уповноважених державних органів за правопорушення на ринку фінансових послуг.
5. Загальні проблеми та напрями вдосконалення державного регулювання ринку фінансових послуг в Україні.
6. Особливості регулювання діяльності кредитних спілок.
7. Специфіка державного нагляду та контролю за діяльністю ломбардів.
8. Особливості державного регулювання діяльності недержавних пенсійних фондів.
9. Державне регулювання діяльності інститутів спільного інвестування.
10. Державне регулювання діяльності інститутів інфраструктури ринку фінансових послуг.

Основні терміни та поняття: державне регулювання ринку фінансових послуг, цілі державного регулювання ринку фінансових

послуг, Національний банк України, Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку, Державна служба фінансового моніторингу України, державна політика у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення, суб'єкти первинного фінансового моніторингу, суб'єкти державного фінансового моніторингу, національна оцінка ризиків у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансуванню тероризму, саморегулівні організації учасників ринку, форми державного регулювання ринку фінансових послуг, ліцензування діяльності з надання фінансових послуг, заходи впливу уповноваженого державного органу, первинний і вторинний фінансовий моніторинг, Basel III, Solvency II.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ПО ВИКОНАННЮ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ ЗДОБУВАЧАМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗАОЧНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ

Загальні рекомендації до виконання, оцінювання та захисту контрольної роботи

Контрольна робота є самостійною письмовою роботою. Мета виконання контрольної роботи з дисципліни «Ринок фінансових послуг» полягає в розширенні та поглибленні знань студентів з даної дисципліни, розвитку навичок самостійної творчої роботи, опануванні уміннями аргументувати власну точку зору, здійснювати фінансові розрахунки, узагальнювати, систематизувати й аналізувати фінансові та економічні показники тощо.

Вибір варіанту контрольної роботи. Контрольна робота складається з теоретичної та практичної частин. У теоретичній частині необхідно дати розгорнуту відповідь на два запропоновані теоретичні питання. В практичній частині необхідно розв'язати ситуаційну задачу або ситуаційне завдання та зробити висновки щодо отриманих результатів. Номер варіанту контрольної роботи відповідає порядковому номеру, під яким прізвище здобувача відображене в списку академічної групи, у випадках, якщо кількість здобувачів вищої освіти перевищує кількість варіантів, вибір варіанту контрольної роботи узгоджується з викладачем.

Контрольна робота повинна містити такі основні структурні елементи, розміщені в наступній послідовності:

- титульний аркуш;
- відповіді на теоретичні питання;
- практична частина;
- перелік інформаційних джерел.

Виконання контрольної роботи складається з таких етапів:

- ознайомлення з темою теоретичної частини контрольної роботи,
- підбір та аналіз наукових джерел інформації за запропонованою темою, складання попереднього плану відповіді на теоретичні питання;
- консультації з викладачем, затвердження остаточного плану відповіді на теоретичні питання;
- написання тексту теоретичної частини роботи згідно з вимогами до її оформлення;

- розв'язання задачі практичної частини роботи, формулювання висновків щодо отриманих результатів;
- подання роботи на перевірку викладачу,
- ознайомлення із зауваженнями викладача, виправлення помилок (за їх наявності), повторне подання доопрацьованої контрольної роботи.

Титульний аркуш є першою сторінкою контрольної роботи і містить основні дані про роботу та її автора.

Відповідь на теоретичні питання обов'язково має включати аналіз наукових, аналітичних та інформаційних джерел, на основі чого здобувач вищої освіти має окреслити основні напрямки формування та еволюції наукової думки за обраною проблематикою, систематизувати інформацію із розглянутих джерел, оцінити їх, виокремити найсуттєвіші трактування та положення, здійснити виокремлення ключових питань в сучасному стані проблеми, підсумувати дослідження формуванням власного погляду на проблему та запропонувати шляхи або напрямки її вирішення.

Обсяг теоретичної частини роботи повинен бути не менше 7-8 сторінок формату А4.

Оскільки контрольна робота стосується порівняно вузької тематики, то аналіз праць попередніх дослідників варто здійснювати з питань обраної у варіанті теми, а не з усієї проблематики в цілому. Стисло, проте критично проаналізувавши та висвітливши праці попередників, автор має виокремити ті питання, що досі залишилися невирішеними. Доцільно завершити цей розділ коротким висновком-резюме щодо необхідності здійснення подальших досліджень у даній галузі та запропонувати своє бачення вирішення існуючих проблем.

Перелік інформаційних джерел становить одну із суттєвих частин контрольної роботи і відбиває самостійну творчу роботу студента. Використані джерела рекомендується розмішувати в порядку згадування їх у тексті за наскрізною нумерацією або за алфавітом прізвищ авторів чи назв творів. Кількість використаних джерел свідчить про широту охоплення проблеми та ефективність роботи над нею. Кількість джерел не лімітується і залежить від тематики контрольної роботи.

Якщо автор здійснює посилання на будь-які запозичені факти або цитує роботи інших авторів, то він зобов'язаний дати посилання на ті джерела, звідки отримано інформацію, що використана згідно існуючих вимог.

Методичні рекомендації для виконання практичних завдань з дисципліни «Ринок фінансових послуг»

Виконання практичної частини контрольної роботи здійснюється за таким алгоритмом:

- записується умова задачі з вхідними числовими даними згідно з обраним варіантом;
- послідовно записуються або виводяться формули (у загальному вигляді за допомогою символів), які необхідно застосовувати при розв'язку даної задачі із наданням необхідних пояснень та коментарів;
- на основі вхідних даних здійснюються необхідні розрахунки та формується відповідь;
- здійснюється обґрунтування висновків щодо отриманих результатів.

При виконанні практичної частини доцільно використовувати знання, отримані на лекційних та практичних заняттях, а також методичні рекомендації.

Контрольна робота здається на перевірку на кафедрі з подальшою передачею викладачу у встановлені терміни та розміщується у системі Moodle, для перевірки не пізніше, ніж за два тижні до початку екзаменаційної сесії.

Згідно з навчальним планом та відповідно до Тимчасового положення про організацію освітнього процесу з використанням технологій дистанційного навчання в ЧНУ імені Петра Могили від 20.08.2020 р., розроблено порядок, який врегульовує питання проведення навчання здобувачів вищої освіти спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок», в тому числі з використанням засобів інформаційно-телекомунікаційних технологій та технічних засобів відеозв'язку. Використання засобів інформаційно-телекомунікаційних технологій та технічних засобів відеозв'язку для організації процедури дистанційного захисту контрольних робіт здійснюється на період оголошення в Україні загальнонаціональних або локальних обмежувальних заходів.

Критерії оцінювання контрольної роботи.

Критерії оцінювання відповідей на теоретичні питання:

4 бали – здобувач вищої освіти вільно володіє матеріалом, відповідь структурована, лаконічна, викладена в логічній послідовності, текст супроводжується візуалізацією у вигляді графіків, таблиць, схем, рисунків тощо, опрацьовано велику кількість наукових джерел. Під час захисту контрольної роботи здобувач вищої освіти демонструє вільне володіння теоретичним матеріалом, надає обґрунтовані відповіді на поставленні питання.

2-3 бали – здобувач вищої освіти в цілому володіє навчальним матеріалом, використано достатню кількість наукових джерел, під час захисту відповідає на питання, але без достатнього обґрунтування та аргументації.

1 бал – володіє навчальним матеріалом не в повному обсязі, без аргументації та обґрунтування, поверхнево викладає його під час відповіді на питання, візуалізація відсутня, мають місце несуттєві помилки та неточності, в процесі захисту недостатньо розкриває зміст запропонованих питань.

0 балів – не володіє навчальним матеріалом, він не достатнім чином опрацьований, відсутні структурованість, логічна послідовність викладу матеріалів, посилання, під час захисту не орієнтується в змісті питань та не в змозі дати на них чітку відповідь.

Критерії оцінювання виконання практичних та ситуаційних завдань:

6 балів – отримана відповідь правильна, містить необхідні елементи фінансового аналізу, систематизована, вірно та усвідомлено використані формули, містить вичерпне обґрунтування.

5 балів – отримані результати в цілому правильні, проте мають місце несуттєві неточності у викладенні матеріалу, що не впливають на остаточний результат.

4 бали – відповідь правильна частково, мають місце помилки та неточності, не достатньо обґрунтована.

3 бали – правильно розв'язана задача, але допущено певні неточності, не вказано посилання, не вказано відповіді на всі питання, які поставлено в умові задачі.

2 бали – частково правильно розв'язано задачу, хід розв'язку правильний, але допущені арифметичні помилки, що призвели до неправильного кінцевого результату.

1 бал – відповідь містить значну кількість помилок, не містить відповідних висновків та елементів аналізу.

0 балів – задача розв'язана неправильно або взагалі не розв'язана.

Максимальна кількість балів за виконання контрольної роботи – 20 балів.

Таблиця 15 – Розподіл балів по завданнях

№	Вид завдання	Кількість	Бали	Максимальна кількість балів
1	Теоретичне питання	2	4	8
2	Практичне або ситуаційне завдання	2	6	12
Разом				20

Методичні рекомендації для виконання практичних завдань з дисципліни «Ринок фінансових послуг»

Позитивно оцінена контрольна робота є обов'язковим видом навчальної роботи, за результатами виконання якої здобувач вищої освіти отримує допуск до підсумкового семестрового контролю, результати оцінювання контрольної роботи враховуються при підсумковому оцінюванні. У випадку, якщо здобувач вищої освіти не складає іспит, результати позитивно оціненої контрольної роботи залишаються у нього для участі у перездачі. Здобувач вищої освіти не допускається до здійснення підсумкового контролю, якщо у нього відсутня або не оцінена позитивно контрольна робота.

Варіанти тем теоретичної частини роботи

1. Передумови виникнення ринку фінансових послуг.
2. Роль та функції ринку фінансових послуг.
3. Класифікація суб'єктів ринку фінансових послуг.
4. Поняття фінансового посередництва.
5. Функції фінансових посередників.
6. Сегментарна структура ринку фінансових послуг
7. Інституційна структура ринку фінансових послуг
8. Значення фінансових послуг на фондовому ринку.
9. Місце та роль ринку послуг з управління ризиками в процесі руху фінансових активів.
10. Розміщення капіталу в банківських установах.
11. Операції з інструментами грошового ринку.
12. Державні фінансові інститути на грошовому ринку.
13. Фінансові послуги недержавних пенсійних фондів
14. Послуги зі страхування життя як форма здійснення заощаджень.
15. Фінансові послуги як складовий елемент інкасової форми розрахунку.
16. Фінансові послуги як складовий елемент акредитивної форми розрахунку.
17. Фінансові послуги як складовий елемент розрахунків за допомогою блокованих рахунків.
18. Фінансові послуги як складовий елемент валютно-клірингових розрахунків.
19. Ринок операцій СПОТ.
20. Операції на форвардному валютному ринку.
21. Операції СВОП.
22. Банківський кредит (реферати за окремими видами банківського кредиту).
23. Види обслуговування емісійних операцій на фондовому ринку.

24. Емісійна діяльність держави на фондовому ринку.
25. Посередницькі послуги при вкладанні капіталу в цінні папери.
26. Біржові операції з цінними паперами.
27. Випуск облігацій державних позик та бюджетна політика держави.
28. Управління портфелем цінних паперів.
29. Довірче управління фінансовими активами.
30. Послуги зі спільного інвестування.
31. Посередницькі операції на страховому ринку.
32. Переїняття ризику страховими компаніями.
33. Хеджування ризиків за допомогою послуг фінансових посередників
34. Переїняття валютного ризику фінансовими посередниками.
35. Авальний і акцептний кредит як інструмент управління ризиком.
36. Форфейтування як інструмент управління ризиком.
37. Переїняття інвестиційного ризику фінансовими посередниками
38. Система інфраструктури ринку фінансових послуг.
39. Організаційно оформлені ринки.
40. Національна депозитарна система.
41. Інформаційно-аналітичні системи.
42. Функції та взаємозв'язок окремих елементів інфраструктури фінансового ринку.
43. Вплив реєстраторської діяльності на ринок фінансових послуг.
44. Вплив депозитарної діяльності на ринок фінансових послуг.
45. Вплив діяльності інформаційно-аналітичних систем на ринок фінансових послуг.
46. Органи державного регулювання ринку фінансових послуг в Україні.
47. Захист прав споживачів фінансових послуг.
48. Взаємодія органів державного регулювання ринку фінансових послуг в Україні.
49. Регулювання діяльності фінансових посередників (реферати за окремими видами фінансових посередників).
50. Державне регулювання діяльності організаторів торгівлі на фінансовому ринку.

**Методичні рекомендації для виконання практичних завдань з
дисципліни «Ринок фінансових послуг»**

Таблиця 16 – Матриця розподілу варіантів та питань між
здобувачами вищої освіти

Варіант	Питання	Варіант	Питання	Варіант	Питання	Варіант	Питання	Варіант	Питання
1	1, 26	6	6, 31	11	11, 36	16	16, 41	21	21, 46
2	2, 27	7	7, 32	12	12, 37	17	17, 42	22	22, 47
3	3, 28	8	8, 33	13	13, 38	18	18, 43	23	23, 48
4	4, 29	9	9, 34	14	14, 39	19	19, 44	24	24, 49
5	5, 30	10	10, 35	15	15, 40	20	20, 45	25	25, 50

Умови практичних задач та рекомендації до їх розв'язку

Практична задача 1

1. Вексель на суму 32000 грн. видано на 230 днів з нарахуванням % за ставкою 25% та розрахунковій кількості днів на рік 365. Банк облікував вексель за 54 дня до настання терміну оплати за обліковою ставкою 10% річних та кількості днів на рік – 360 днів. Визначте суму, отриману пред'явником, та суму доходу банку.

Розв'язок

1) знаходимо нарощену суму, яку в кінці терміну обігу векселя отримає його пред'явник, нарахувавши відсотки:

$$S = P(1 + i * n) = P(1 + i * \frac{\partial}{k})$$

$$S = 32000(1 + 0.25 * 230/365) = 37041.10 \text{грн.}$$

2) знаходимо суму, за яку банк купить вексель у пред'явника (суму обліку векселя):

$$P_0 = S(1 - d * n) = S(1 - \partial / k * d)$$

$$P_0 = 37041.10(1 - 0.1 * 54/360) = 36485.48 \text{грн.}$$

3) знаходимо суму доходу банку як різницю між нарощеною сумою та сумою, виплаченою пред'явнику банку:

$$I = S - P_0$$

$$I = 37041.10 - 36485.48 = 555.62 \text{грн.}$$

Відповідь: доходи банку складуть 555,62 грн; сума, отримана пред'явником 36485,48 грн.

2. При оплаті пред'явленого векселя на суму 12 тис. грн, до терміну погашення якого 32 дня, дохід банку склав 2125 грн.

Визначте ставку % та облікову ставку, яку використовував банк при кількості днів на рік 360.

Розв'язок

1) знаходимо облікову ставку, скориставшись формулою:

$$d = \frac{S - P}{S * \partial / k} = \frac{I}{S * \partial / k}$$

$$d = \frac{2125}{12000 * 32 / 360} = \frac{2125}{1066.67} = 1.99 \cdot \text{або} \cdot 199\%$$

2) знаходимо ставку нарахування відсотків, скориставшись формулою:

$$i = \frac{S - P}{P * n} = \frac{S - P}{P * \partial / k} = \frac{I}{P * \partial / k}$$

$$i = \frac{2125}{(12000 - 2125) * 32 / 360} = \frac{2125}{877.78} = 2.42 \cdot \text{або} \cdot 242\%$$

Або застосувавши формулу еквівалентності ставок:

$$i = \frac{d}{1 - n * d};$$

$$i = \frac{1.99}{1 - 1.99 * 32 / 360} = \frac{1.99}{0.823} = 2.42$$

Відповідь: облікова ставка становить 242%; ставка нарахування відсотків становить 199%.

3. Депозитний сертифікат дисконтного типу номіналом 15000 грн., ціна якого визначається з використанням облікової ставки, куплено за півроку до погашення і продано через 3 місяці. Значення облікових ставок на ринку відповідно на момент купівлі та продажу 40% і 35%. Визначити дохід та дохідність операції.

Розв'язок

1) знаходимо ціну купівлі депозитного сертифікату, здійснивши операцію обліку:

$$P_K = S(1 - n_K * d_K)$$

$$P_K = 15000 * (1 - 0.5 * 0.4) = 12000 \text{ грн.}$$

2) знаходимо ціну продажу депозитного сертифікату, застосувавши формулу обліку:

$$P_n = S(1 - n_n * d_n)$$

$$P_n = 15000(1 - 3/12 * 0.35) = 13687.5 \text{ грн.}$$

3) знаходимо дохід від операції купівлі-продажу депозитного сертифікату як різницю між ціною продажу та ціною купівлі сертифікату:

$$\text{Дохід} = P_n - P_k$$

$$\text{Дохід} = 13687,5 - 12000 = 1687,5 \text{ грн.}$$

4) знаходимо дохідність операції купівлі-продажу у вигляді ефективної ставки відсотків річних, скориставшись формулою:

$$i_{\text{эф.}} = \frac{W}{P * n} = \frac{\text{дохід}}{P_n * n}$$

$$i_{\text{эф.}} = \frac{1687,5}{12000 * 3/12} = \frac{1687,5}{3000} = 0,5625 \cdot \text{або} \cdot 56,25\%$$

Відповідь: дохід від операції купівлі-продажу депозитного сертифікату становить 1687,5 грн.; дохідність даної операції становить 56,25 % річних.

4. Вексель обліковується в банку за півроку до його погашення. Місячний рівень інфляції складає 2%. Визначити облікову ставку, що забезпечує реальну дохідність обліку та відповідає реальній дохідності кредитних операцій у розмірі 6% річних.

Розв'язок

1) знаходимо рівень інфляції за період здійснення фінансової операції використовуючи формулу:

$$I\alpha = (1 + \alpha)^n$$

$$I\alpha = (1 + 0,02)^6 = 1,126162$$

2) за допомогою формули Фішера знаходимо ставку відсотків, яка б забезпечила необхідний рівень реальної дохідності кредитних операцій:

$$i\alpha = \frac{(1 + n * i) * I\alpha - 1}{n}$$

$$i\alpha = \frac{(1 + 0,5 * 0,06) * 1,126162 - 1}{0,5} = 0,3199 \cdot \text{або} \cdot 31,99\%$$

3) знаходимо облікову ставку, яка б забезпечила необхідну реальну дохідність кредитних операцій в умовах інфляції, використавши формулу еквівалентності відсоткових ставок:

$$d\alpha = \frac{i\alpha}{1 + n \cdot i\alpha}$$

$$d\alpha = \frac{0,3199}{1 + 0,5 \cdot 0,3199} = 0,2758 \cdot \text{або} \cdot 27,58\%$$

Відповідь: повинна бути використана облікова ставка 27, 58 %.

Матриця вихідних даних до задачі 1 по варіантах

Тип задач №1

Варіант	Показник		
	<i>P</i>	<i>i</i>	<i>d</i>
<i>1</i>	30000	20	10
<i>5</i>	35000	25	12
<i>9</i>	40000	23	11
<i>13</i>	42000	27	14
<i>17</i>	45000	24	15
<i>21</i>	47000	22	13
<i>25</i>	50000	26	12

Тип задач №2

Варіант	Показник		
	<i>I</i>	<i>δ</i>	<i>k</i>
<i>2</i>	2100	30	360
<i>6</i>	2000	32	365
<i>10</i>	2150	33	360
<i>14</i>	2200	35	365
<i>18</i>	2175	37	360
<i>22</i>	2300	34	365

**Методичні рекомендації для виконання практичних завдань з
дисципліни «Ринок фінансових послуг»**

Тип задач №3

Варіант	Показник		
	S	d_k	d_n
3	15500	45	40
7	16000	43	38
11	17000	42	35
15	16500	44	39
19	17500	46	37
23	18000	43	40

Тип задач №4

Варіант	Показник		
	α	i	n
4	3	5	6/12
8	2,5	7	7/12
12	3,5	5,5	9/12
16	2	6	5/12
20	4	5	8/12
24	3	6,5	10/12

Практичне завдання 2

**Для виконання завдання застосовується методика, рекомендована
в темі 8 «Державне регулювання ринку фінансових послуг.
Фінансовий моніторинг»**

Завдання 1. Здійснити аналіз динаміки показників, що характеризують достатність капіталу банку, використовуючи фінансову звітність за три останні роки, проаналізувати та обґрунтувати їх відповідність вимогам НБУ та директиви «Базель III».

Завдання 2. Здійснити аналіз динаміки показників фінансового стану банку, розрахувати необхідні коефіцієнти та оцінити якість (оцінка ризику, прибутковості і ліквідності) депозитного портфелю банку за три останні роки.

Завдання 3. Розрахувати значення показників Н11 та Н12, здійснити аналіз їх відповідності нормативним значенням, здійснити аналіз структури та динаміки портфелю цінних паперів та динаміки показників діяльності банку з цінними паперами, здійснити аналіз ризиків вкладень в цінні папери банку за три останні роки.

Завдання 4. Розрахувати розмір та здійснити аналіз регулятивного капіталу та капіталу, необхідного для покриття операційного ризику банку за три останніх роки.

Завдання 5. Здійснити розрахунок індикаторів оцінювання стресостійкості страхової компанії, визначити узагальнене значення, охарактеризувати стан убезпечення страхової компанії від дії ризиків станом на 01.01.20xx року, обґрунтувати висновки.

Фінансова звітність, необхідна для виконання завдання, обирається здобувачами вищої освіти на офіційних сайтах фінансових установ із запропонованого списку

№ п/п	Банківські установи	Небанківські установи
1	АТ «ПриватБанк»	СК «ARX»
2	АТ «Ощадбанк»	СК «Уніка»
3	АТ «Райффайзен Банк»	СК СГ «ТАС»
4	АТ «Сенс Банк»	СК «Арсенал-Страховання»
5	АТ «Укресімбанк»	СК «УСГ»
6	АТ «ОТП Банк»	СК «ІНГО»
7	АТ «УкрСиббанк»	СК «ВУСО»
8	АТ «Сітібанк»	СК «Альфа Страховання»
9	АТ «ПУМБ»	СК «ПЗУ Україна»
10	АТ «Універсал банк»	СК «Універсальна»
11	АБ «Укргазбанк»	СК «Оранта»
12	АТ АКБ «Львів»	СК «Провідна»
13	АТ «Кредобанк»	СК «Княжа VIG»
14	АБ «Південний»	СК «Гардіан»
15	АТ «ІНГ Банк Україна»	СК «Allianz Україна»
16	АТ «Піреус банк МКБ»	СК «УПСК»
17	АТ «Прокредит банк»	СК «Експрес Страховання»
18	АТ «Банк Кредит Дніпро»	СК «Країна»
19	АТ «Креді Агріколь банк»	СК «Євроінс Україна»
20	АТ «Кредит Європа банк»	СК «Просто-страховання»
21	АТ «Акордбанк»	СК «Уніка - життя»
22	АТ «Таскомбанк»	СК «ІНГО - життя»
23	АТ «Ідея банк»	СК «Мет лайф»
24	АТ «Банк інвестицій та заощаджень»	СК «Княжа VIG - життя»
25	АТ «Глобус банк»	СК «PZU Україна страхування життя»

ПЕРЕЛІК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Нормативно-правові джерела:

1. Господарський кодекс України від 16.01.2003р. № 436–IV//Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, № 18 (в редакції від 07.03.2018р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: – <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/436-15>

2. Цивільний кодекс України від 16.01.2003р. № 435–IV // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, №№ 40–4418 (в редакції від 07.03.2018р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: – <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/435-15>

3. Закон України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» від 12.07.2001р. № 2664–III // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2002, № 1(в редакції від 01.01.2017р.) .) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: – <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2664-14>

4. Закон України «Про фінансові послуги та фінансові компанії» від 14 грудня 2021 року № 1953-IX. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1953-20#Text>

5. Закон України «Про цінні папери та фондовий ринок» від 23.02.2006 № 3480–IV // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2006 (в редакції від 18.02.2018р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: – <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3480-15>

6. Закон України «Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні» від 30.10.1996р. № 448/96–ВР // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996 №51 (в редакції від 06.01.2018р.) .) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: – <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/448/96-%D0%B2%D1%80>

7. Закон України «Про банки і банківську діяльність» від 07.12.2000р. № 2121–III // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, № 5–6(в редакції від 01.04.2018р.). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: – <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>

8. Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» від 6 грудня 2019 року № 361-IX // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2020, № 25, ст.171. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#Text>

9. Постанова Кабінету Міністрів України «Деякі питання організації фінансового моніторингу» від 05.08.2015 № 552.

[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/552-2015-%D0%BF#Text>

10. Закон України «Про страхування « від 18 листопада 2021 року № 1909-IX. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1909-20#Text>

11. Закон України «Про фінансовий лізинг» від 16.12.1997 № 723/97–ВР Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1998, № 16 (в редакції від 128 16.01.2004р.). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: – <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/723/97-%D0%B2%D1%80>

12. Закон України «Про депозитарну систему України» від 06.07.2012р. № 5178–VI // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2013, № 39 (в редакції від 06.01.2018р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: – <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/5178-17>

13. Закон України «Про валюту і валютні операції» від 21.06.2018 № 2473-VIII. // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2018, № 30, ст.239. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2473-19#Text>

14. Закон України «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні» від 05.04.2001р. № 2346–III// Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, № 29 (в редакції від 04.06.2017р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: – <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2346-14>

15. Закон України «Про концесії» від 16 липня 1999 року № 997–XIV// Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1999, № 41 (в редакції від 25.03.2018р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: – <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/997-14>

16. Закон України «Про кредитні спілки» від 20 грудня 2001 року № 2908-III // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2002, № 15, ст.101. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2908-14#Text>

17. Закон України «Про недержавне пенсійне забезпечення» від 9 липня 2003 року № 1057-IV // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, № 47-48, ст.372. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1057-15#Text>

18. Закон України «Про інвестиційну діяльність» від 18.09.1991 № 1560-XII. // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1991, № 47, ст.646. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12#Text>

19. Закон України «Про інститути спільного інвестування (пайові та інвестиційні фонди)» від 15.03. 2001 року № 2299-III // Відомості

Верховної Ради (ВВР), 2013, № 29, ст.337. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5080-17#Text>

20. Положення про порядок емісії спеціальних платіжних засобів і здійснення операцій з їх використанням: постанова НБУ від 05.11.2014 № 705 (в редакції від 09.09.2016р.). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: – <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v0705500-14>

21. Про затвердження Методики розрахунку концесійних платежів: постанова КМУ від 12 квітня 2000 р. № 639(в редакції від 15.03.2016р.). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: – <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/en/639-2000-%D0%BF>

22. Ліцензійні умови провадження господарської діяльності з надання фінансових послуг (крім професійної діяльності на ринку цінних паперів): постанова КМУ від 7 грудня 2016 р. № 913 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: – <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/913-2016-%D0%BF>

23. The Solvency II framework and the impact on funds. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.sjberwin.com/ru/insights/2012/03/09/the-solvency-ii-framework-and-the-impacton-funds>

24. Directive 2009/138/EC of the European Parliament and of the Council of 25 November 2009 on the taking-up and pursuit of the business of Insurance and Reinsurance (Solvency II) //Official Journal of the European Union 335, 17.12.2009.

25. The Supervisory Review Process (SRP) Guidelines Revised: August 2012. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.esrb.europa.eu/mpa/cbmd/shared/pdf/Hungary/2013-12-10_Gudelines_SREP.pdf?c58288ccfdad874d9d0261e14b4181c6

26. QIS5 Technical Specifications. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://eiopa.europa.eu/Publications/QIS/QIS5-technical_specifications_20100706.pdf

27. Basel Committee on Banking Supervision. Basel III: A global regulatory framework for more resilient banks and banking system. – Bank for International Settlements, December 2010 (rev. June 2011). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bis.org/publ/bcbs189.pdf>

28. Basel Committee on Banking Supervision. Basel III: International framework for liquidity risk measurement, standards and monitoring. – Bank for International Settlements, December 2010. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bis.org/publ/bcbs188.pdf>

Навчально-наукові джерела:

1. Amr Khafagy. The Economics of Financial Cooperatives. Income Distribution, Political Economy and Regulation. ISBN 9780367358396. Published September 12, 2019 by Routledge. 196 Pages.
2. Benoit B. Mandelbrot, Richard L. Hudson. The (mis) Behavior of Markets. A Fractal View of Risk, Ruin, and Reward. A Member of the Perseus Books Group. – New York, 2004. – 400 p.
3. Board of Governors of the Federal System, Banking and Monetary Statistics, 1976–1990; Federal Reserve; www.federalreserve.gov/releases/15/data.Htm
4. Didier Sornette. Why Stock Markets Crash. Critical Events in Complex Financial Systems. Princeton University Press. – Princeton and Oxford, 2003. – P. 22–38.
5. Hurst, Simon, The Characteristic Function of the Student-t Distribution, Financial Mathematics Research Report No. FMRR006-95, Statistics Research Report No. SRR044-95, [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.maths.anu.edu.au/research/reports/srr/95/044/>
6. Savchenko T., Bukhtiarova A. Impact of Transparency of Public Finances on the Level of Corruption in Ukraine, 2019. Szczecin: Centre of Sociological Research, p. 165.
7. Stuart Warner, Si Hussain. The Finance Book : Understand the numbers even if you're not a finance professional. Publisher. Pearson Education Limited, Harlow, United Kingdom. Publication date 22 May 2017. 360 pages.
8. Аберніхіна І. Г., Сокиринська І. Г. Фінанси страхових організацій : навчальний посібник / І. Г. Аберніхіна, І. Г. Сокиринська – Дніпро: Пороги, 2019. – с. 198.
9. Алексеєнко Л. М., Квасовський О. Р., Луцишин О. О. Ринок фінансових послуг: навч. посіб. Тернопіль: ФОП Паляниця В. А., 2018. 273 с.
10. Арутюнян С. С., Добриніна С. С. Фінансовий ринок: навч. посіб. Київ: ПП Гуляєва В.М., 2018. 484 с.
11. Арутюнян С. С., Іоргачова М. І. Ринок фінансових послуг: навч. посіб. Харків: «Діса плюс», 2020. 312 с.
12. Бачо Р. Й. Ринки небанківських фінансових послуг: регулювання розвитку (інституційні та аналітичні аспекти): монографія/ Р. Й. Бачо. – Ужгород: Вид-во ТОВ «РІК-У», 2016. – 448 с.
13. Близнюк О. П. Ринок фінансових послуг: навч. посіб. для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня спец. 072

Фінанси, банківська справа та страхування галузі знань 07 Управління та адміністрування / О. П. Близнюк, О. М. Іванюта. – 2 вид., доп. і перероб. – Харків: ХДУХТ, 2017. – 255с.

14. Васильєва Т. А. Інвестиційний менеджмент. Основи управління інноваційними проектами. Підручник. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2018. – 896 с.

15. Грідасов В. М. Ринок фінансових послуг: навч. посіб. для студ. спец. «Фінанси» усіх форм навчання / В. М. Грідасов, А. І. Кофонова, Є. В. Колмикова; Донбас. держ.машинобуд. акад. –Краматорськ: [ДДМА], 2010. –308 с.

16. Гаманкова О. О. Ринок страхових послуг України : теорія, методологія, практика: монографія / О. О. Гаманкова. – К.: КНЕУ, 2009. – 283 с.

17. Говорушко Т. А. Проблемні питання реалізації в Україні директиви ЄС Solvency II / Т. А. Говорушко, В. М. Стецюк, І. І. Яценко // Агросвіт. – 2014. – №2. – С. 20-24.

18. Гриценко Л. Л. Взаємодія держави і бізнесу в контексті реалізації державної інвестиційної політики : монографія. – Суми: Університетська книга, 2012. – 327с.

19. Дадашев Б. А. Кредитні спілки в Україні : навчальний посібник / Б. А. Дадашев, О. І. Гриценко. – Державний вищий навчальний заклад «Українська академія банківської справи Національного банку України». – Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2011. – 196 с.

20. Дзюблюк О. В. Валютна політика : підручник / Дзюблюк О. В. – К.: Знання, 2007. – 422 с.

21. Еш С. М. Ринок фінансових послуг : підручник. К. : «Центр учбової літератури», 2015. 400 с.

22. Еш С. М. Фінансовий ринок: навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 528с.

23. Європейські студії у фінансах : навч. посіб. / І. О. Школьник, А. Ю. Семенов, В. М. Кремень та ін.; за заг. ред. І. О. Школьник. – Суми : Сумський державний університет, 2017. – 214 с.

24. Журавка О. С. Досвід забезпечення платоспроможності страхових компаній у країнах Євросоюзу. [Електронний ресурс] – Режим доступу:
http://dspace.uabs.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/10815/2/Zhuravka_Olena_Ensuring_solvency.pdf.

25. Журавка Ф. О. Валютна політика в умовах трансформаційних змін економіки України: монографія / Ф. О. Журавка. – Суми: Ділові перспективи: УАБС НБУ, 2008. – 334 с.
26. Внукова Н. М. Адаптація вимог Solvency II до умов функціонування страхового ринку України / Н. М. Внукова, С. А. Ачкасова, І. В. Скорик // Фінанси України. – 2013. – № 9. – С. 76-82.
27. Зимовець В. В. Фінансове посередництво : навч. посіб. / В. В. Зимовець, С. П. Зубик. – К. : КНЕУ, 2004. – 288 с.
28. Коваленко В. В. Фінансові ризики та шляхи їх мінімізації : Правовий аспект: монографія / В. В. Коваленко ; ред. А. Т. Ковальчук. – К. : Знання, 2011. – 319 с.
29. Коваленко Ю. М., Онишко С. В., Кужелев М. О. Фінансовий ринок: підручник. Ірпінь: Університет ДФС України, 2018. 442 с.
30. Ковальчук К. Ф. Міжнародні кредитно-розрахункові та валютні операції: навч. посіб. / К. Ф. Ковальчук, Д. Є. Козенков, Ю. Г. Момот. – К. : ЦУЛ, 2016. – 149 с.
31. Кужелев М. О. Ринок фінансових послуг: Навчальний посібник / М. О. Кужелев, Р. А. Герасименко, М. О. Лисенко – Донецьк: ТОВ «Східний видавничий дім», 2013. – 292 с.
32. Левченко В. П. Розвиток ринку небанківських фінансових послуг: монографія / В. П. Левченко – К.: Центр учбової літератури, 2013. – 368 с.
33. Лондар С. Л., Шірінян Л. В. Європейський досвід фінансового регулювання страхового ринку / С. Л. Лондар, Л. В. Шірінян // Наукові праці НДФІ. – 2011. – № 1 (54). – С. 89–102.
34. Лук'янов В.С. Сучасні фінансові ринки / В.С. Лук'янов. – К.: Знання, 2013. – 479 с.
35. Міжнародні розрахунки та валютні операції. Навч. Посіб. О.І. Береславська, О.М. Наконечний, М.Г. Пясецька та ін. К.: КНЕУ. 2006. 312 с.
36. Мишкін Фредерік С. Економіка грошей, банківської справи і фінансових ринків / Пер. з англ. С.Панчишин, Г.Стеблій, А.Сташишин. – К.: Основи, 1998.– 963 с.
37. Мошенський С. З. Фінансові центри України та ринок цінних паперів індустріальної епохи / С. З. Мошенський. – Лондон, 2014. – 453 с.
38. Мошенський С. З. Фондовий ринок та інституційне інвестування в Україні: вплив на інвестиційну безпеку держави: монографія / С. З. Мошенський; Житомирський держ. технологічний ун-т. – Житомир : ЖДТУ, 2008. – 432 с.

39. Науменкова С. В. Ринок фінансових послуг : навч. посіб. / С. В. Науменкова, С. В. Міщенко. – К. : Знання, 2010. – 532 с.

40. Онищенко В. О. Ринок фінансових послуг: навчальний посібник / В. О. Онищенко, Т. М. Завора. – Полтава : ПолтНТУ, 2017. – 409 с.

41. Основи функціонування ринку фінансових послуг України: Збірник законодавчих та нормативних документів: Навчально-методичний посібник / [Журавка Ф. О., Пластун В. Л., Незнайко Д. В. та ін.] / за заг. ред. Ф.О. Журавки – Суми: УАБС, 2020. – 312 с.

42. Павлов В.І. Цінні папери в Україні : навчальний посібник / В.І. Павлов, І.І. Пилипенко, І.В. Кривов'язюк. – 2-е вид., доп. – К. : Кондор, 2009. – 400 с.

43. Петрук О.М. Теорія та практика венчурного фінансування : монографія / О.М. Петрук, С.З. Мошенський. – Житомир : ЖДТУ, ПП «Рута», 2008. – 248 с.

44. Пластун В.Л. Інституційні інвестори: роль у розвитку фондового ринку: монографія / В.Л. Пластун, О.Л. Пластун. – Суми: ТОВ «Друкарський дім «Папірус», 2012. – 212 с.

45. Прутська О.О. Ринок фінансових послуг: навчальний посібник / О.О. Прутська, Л.В. Юрчишена, М.І. Ткаченко, І.Г. Крупельницька, О.А. Жукова. – Вінниця: ВФЕУ, 2013. – 260с.

46. Проблеми і перспективи розвитку фінансової системи України : монографія. за ред. д-ра екон. наук, проф. І.О. Школьник, проф. І.І. Рекуненка. – Суми : Сумський державний університет, 2017. – 343 с.

47. Професійна діяльність ломбардів (за загальною редакцією Леонова Д.А.): Навчальний посібник. – К.: УІРФР, 2006.

48. Прямухіна Н.В. Ринок фінансових послуг : навч. посібник / Н.В. Прямухіна . – Черкаський технологічний ун-т. – К. : Кондор-Видавництво, 2015. – 304 с.

49. Рекуненко І.І. Інфраструктура фінансового ринку України: сучасний стан та перспективи розвитку : монографія / І.І. Рекуненко. – Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2013. – 411 с.

50. Ринок фінансових послуг: навч. посібник / Д.І. Дема, І.В. Абрамова, І.А. Шубенко, Л.В. Недільська, В.М. Трокоз. [3-тє вид., стереотипне]. – К.: Алерта, 2017. – 376 с.

51. Ринок фінансових послуг: навч. посібник./ укл. О.В. Третякова., В.М. Харабара., Р.І. Грешко – Чернівці: Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2022. 118 с.

52. Савлук М.І. Міжнародні розрахунки та валютні операції. Навч. Посіб. К.:КНУ. 2002. 391 с.

53. Світлична О. С., Сташкевич Н. М. Управління фінансами страхових організацій: Навч. пос. Одеса: Атлант, 2019. 258 с.
54. Сич Є. М. Ринок фінансових послуг: Навчальний посібник / Є. М. Сич. – К.: 2012. – 428 с.
55. Терещенко О.О. Фінансовий контролінг : навч.посіб. / О. О. Терещенко, Н. Д. Бабяк. – К.: КНЕУ, 2013. – 407 с.
56. Ткаченко Н. В. Забезпечення фінансової стійкості страхових компаній: теорія, методологія та практика: монографія / Н.В. Ткаченко. – Черкаси: Черкаський ЦНТЕІ, 2009. – 570 с.
57. Транспарентність публічних фінансів – протидія корупції: монографія : [за заг. редакцією д-ра екон. наук І. О. Школьник і д-ра екон. наук Т. Г. Савченка]. – Суми : видавництво «Ярославна». 2018. 186 с.
58. Унінець-Ходаківська В. П., Костюкевич О. І., Лятамбор О. А. Ринок фінансових послуг: теорія і практика. Вид. 2-ге, доп. і перероб: Навчальний посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 392 с.
59. Управління ризиками банків : монографія : у 2 томах. Т.1: Управління ризиками базових банківських операцій / [А. О. Єпіфанов, Т. А. Васильєва, С. М. Козьменко та ін.] / за ред. А.О.Єпіфанова. – Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ», 2012. – 283с.
60. Фінансовий моніторинг у небанківських фінансових установах: Навч. посібник / Леонов Д. А., Яровий С. М. – К.: УІРФР, 2006.
61. Фінансово-управлінські аспекти інноваційно-інвестиційного розвитку підприємництва в національній економіці: монографія / за заг. і наук. ред. д-р екон. наук, проф. Синчака В. П. Хмельницький, 2017. 698 с.
62. Фондовий ринок: Підручник : у 2 кн. – Кн. 2 / В. Д. Базилевич, В. М. Шелудько, В. В. Вірченко та ін. ; за ред. В.Д. Базилевича; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К. : Знання, 2016. – 686 с.
63. Цінні папери: практикум: навчальний посібник / В. Д. Базилевич, В. М. Шелудько, Н. В. Ковтун та ін. ; за ред. В. Д. Базилевича ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К. : Знання, 2013. – 791 с.
64. Черкасова С. В. Ринок фінансових послуг : навч. посіб. для студентів ден. і заоч. форм навчання спец. 8.03050801, 7.03050801 «Фінанси і кредит» / С. В. Черкасова, Г. Є. Гаврилук – Укоопспілка, Львів. комерц. акад. – Львів : Вид-во Львів. комерц. акад., 2016. – 323 с. 130

65. Шелудько В. М. Фінансовий ринок: підручник / В. М. Шелудько; Київ. Нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – 3-тє вид., стер. – К.: Знання, 2015. – 535 с.

66. Шишков С. Є. Фондові біржі України : випробування кризою : монографія / С. Є. Шишков ; Національна академія наук України, Інститут економіки та прогнозування національної академії наук України. – К. : Києво–Могилянська академія, 2011. – 206 с.

67. Шкварчук Л. О. Фінансовий ринок : навч. посіб. / Л. О. Шкварчук. – К. : Знання, 2013. – 882 с.

Інформаційні інтернет-ресурси

Офіційні сайти органів державного управління України:

Антимонопольний комітет України – <http://www.amc.gov.ua>

База українського законодавства в Інтернет – www.lawukraine.com

Державна служба фінансового моніторингу України – www.sdfm.gov.ua

Державне агентство з інвестицій та управління національними проектами України – www.ukrproject.gov.ua

Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку – www.ssmc.gov.ua

Державний комітет статистики України – <http://www.ukrstat.gov.ua>.

Кабінет Міністрів України – <http://www.kmu.gov.ua>

Міністерство фінансів України – <http://www.minfin.gov.ua>

Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку України – www.nssmc.gov.ua

Національний банк України – <http://www.nbu.gov.ua>

Пенсійний фонд України – <http://www.pfu.gov.ua/>

Рада національної безпеки і оборони України – <http://www.rainbow.gov.ua/>

Рахункова палата України – <http://www.ac-rada.gov.ua/>

Українська фондова біржа ПФТС – www.pfts.com

Фонд державного майна України – <http://www.spfu.gov.ua/>

Офіційні сайти міжнародних фінансових організацій:

Банк міжнародних розрахунків – <http://www.bis.org/>

Всесвітня торговельна організація (WTO) – <http://www.wto.org/>

Департамент статистики Організації Об'єднаних Націй – <http://unstats.un.org/>

Європейський банк реконструкції і розвитку – <http://www.ebrd.com/>

Європейський інвестиційний банк – <http://www.eib.org/>

Європейський центральний банк – <http://www.ecb.int/>

Міжнародна фінансова корпорація – <http://www.ifc.org/>

Міжнародний валютний фонд – <http://www.imf.org/>

Організація економічної співпраці та розвитку (OECD) –
<http://www.oecd.org/>

Світовий банк – <http://www.worldbank.org/>

Центральний Європейський банк – <http://www.ecb.int/>

ДЛЯ НОТАТОК

ДЛЯ НОТАТОК

Навчальне видання

**Валентин Вікторович
ДРАНУС
Тетяна Іванівна
ЧЕРНЮК**

Методичні рекомендації

для виконання практичних завдань
з дисципліни «Ринок фінансових послуг»
для здобувачів вищої освіти спеціальності 072 «Фінанси, банківська
справа, страхування та фондовий ринок»

Методичні рекомендації

Випуск 429

Друкується у авторській редакції
Комп'ютерна верстка *К. Гросу-Грабарчук*
Друк *С. Волинець*. Фальцювально-палітурні роботи *О. Мішалкіна*.

Підписано до друку 14.12.2023.
Формат 60x84¹/₁₆. Папір офсет.
Гарнітура «Times New Roman». Друк ризограф.
Ум. друк. арк. 6. Обл.-вид. арк. 3,7.
Тираж 50 пр. Зам. № 6667.

Видавець і виготовлювач: ЧНУ ім. Петра Могили.
54003, м. Миколаїв, вул. 68 Десантників, 10.
Тел.: 8 (0512) 50–03–32, 8 (0512) 76–55–81, e-mail: rector@chmnu.edu.ua.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 6124 від 05.04.2018.